

การอ่านและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของการอ่าน

จากความหมายของการอ่านที่ปรากฏ การอ่านมีความหมายที่แสดงถึงพฤติกรรม และการอ่านที่มีความหมายเป็นขบวนการ ความหมายของการอ่านที่แสดงพฤติกรรม เช่น การอ่านหมายถึงการออกเสียงดัง กิจกรรมที่ต้องใช้สายตาและความสามารถเฉพาะตัว การอ่านเป็นการจับใจความจากตัวอักษรที่มารวมกัน โดยผู้อ่านต้องทราบว่าอักษรแต่ละตัวนั้นแทนความหมายอะไร (Flesch 1955-2-3) ความหมายของการอ่านที่แสดงขบวนการ เช่น การอ่านเป็นการเรียนรู้ที่สมบูรณ์แบบช่วยให้อ่านเกิดความจรรโลงใจ และมีจิตใจที่ดี (Teeze 1957 : 9-10)

นอกจากนี้การอ่านยังหมายถึงการสื่อสารรูปแบบหนึ่ง คือเริ่มจากความคิดของผู้เขียน ผู้เขียนจะถ่ายทอดออกมาในรูปของตัวอักษรหรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ และส่งต่อมายังผู้รับอีกทอดหนึ่ง (Cater & Gennis 1962:10-11; Dechant Smith 1977:8-9; Smith 1971 : 12) ผู้อ่านเมื่อรับรู้สาระแล้วต้องรวบรวมความคิด ประเมินเนื้อหา เพื่อค้นหาความหมาย ที่ความหมาย โดยใช้จินตนาการความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่ให้เข้าใจ เรื่องที่อ่านตรงกับที่ผู้เขียนต้องการ (Adler 1959: 27 ; Dale 1959 : 89 ; Hafner 1974 : 40 ; Henry 1949 : 3 ; Hester 1964 : 1-2 ; Leedy 1956 : 13 ; Mc Clellan 1973: 36; Spache & Spache 1969 : 3) การอ่านในความหมายดังกล่าวกล่าวได้ว่าเป็นขบวนการที่สมบูรณ์

สเปซ (Spache 1969 : 3) กล่าวว่าขบวนการการอ่านสามารถแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน โดยเริ่มจากการเรียนรู้ภาษา รูปประโยคแล้วนำไปสู่ความคิด คือการตีความหมาย ผู้อ่านจะประสบความสำเร็จในการอ่านหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสันตึกในภาษานั้น ๆ ขบวนการอ่านนั้นนอกจากจะเป็นการอ่านหนังสือ สิ่งพิมพ์แล้วยังมีความหมายรวมไปถึงการอ่านภาพสัญลักษณ์ต่าง ๆ แล้วแปลสัญลักษณ์ที่เห็นออกเป็นความหมาย (Polter&Rae 1973:6)

การอ่านตามความหมายที่หมายถึงขบวนการจึงเริ่มจากการเรียนรู้ตัวอักษร สัญลักษณ์ต่าง ๆ เข้าใจคำ ไวยากรณ์ และโครงสร้างของภาษานั้น ๆ แลวนำไปสู่ ขบวนการรวบรวมความคิด คือความหมาย เพื่อสร้างความเข้าใจในสิ่งที่อ่าน โดยอาศัย ความรู้ ประสบการณ์ ความเฉลียวฉลาดที่ผู้อ่านมีอยู่ประกอบ การอ่านจึงมิใช่ขบวนการ ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติแต่เป็นทักษะที่จำเป็นจะต้องมีการเรียนและฝึกฝน

ประเภทผู้อ่านและวัตถุประสงค์ในการอ่าน

แบมเบอร์เจอร์ (Bamberger, quoted in Smith 1975: 18-19)
ได้จำแนกผู้อ่านออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามประเภทของเรื่องที่ชอบอ่านได้แก่

1. ประเภทจินตนาการ (romantic) ผู้อ่านประเภทนี้ชอบอ่านหนังสือ ไซยศาสตร์ เรื่องลึกลับ อำนาจเวทมนต์ ผู้อ่านกลุ่มนี้มักเป็นเด็ก
2. ประเภทเรื่องจริง (realistic) ผู้อ่านประเภทนี้ชอบอ่านเฉพาะเรื่องจริง ไม่นิยมอ่านเรื่องเพื่อฝัน เทพนิยาย หรือเรื่องการผจญภัย
3. ประเภทเรื่องใช้สติปัญญา (intellectual) ผู้อ่านประเภทนี้มักแสวงหาเหตุผล ต้องการเรียนรู้ ต้องการคำอธิบายสำหรับทุกเรื่อง แสวงหาคุณธรรมหรือประโยชน์ในทางปฏิบัติจากเรื่องที่อ่าน ดังนั้นผู้อ่านประเภทนี้ไม่นิยมอ่านหนังสือประเภทนวนิยาย
4. ประเภทเรื่องที่มีความสุนทรีย์ทางภาษา (aesthetic) ผู้อ่านประเภทนี้ สนใจความไพเราะของคำ การใช้ภาษา ท่วงทำนอง และคำที่คล้องจองกัน จึงชอบอ่าน กาพย์ กลอน ชอบอ่านหนังสือเพราะติดใจในความไพเราะของวรรณกรรม

การแยกผู้อ่านตามประเภทของเรื่องที่ชอบอ่านดังกล่าว มิใช่เป็นการแยกโดยเด็ดขาด ทั้งนี้เพราะยังมีผู้อ่านที่อ่านหนังสือหลายประเภทในเวลาเดียวกัน อย่างไม่รู้ก็ตามแต่แต่ละคนย่อมมีลักษณะเด่นพอที่จะจัดอยู่ในกลุ่มผู้อ่านประเภทใดประเภทหนึ่ง

วัตถุประสงค์ในการอ่าน ผู้อ่านแต่ละคนมีวัตถุประสงค์ในการอ่านแตกต่างกัน

วัตถุประสงค์ในการอ่านเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้อ่านสนใจเลือกอ่านหนังสือแตกต่างกัน สมิท (Smith 1975:21) ได้สรุปวัตถุประสงค์ในการอ่านดังนี้

1. อ่านเพื่อความรู้ เพื่อหาข้อมูลข่าวสารที่ต้องการ (information reading) การอ่านประเภทนี้มีมากที่สุด และผู้อ่านประเภทนี้ส่วนใหญ่คือ ผู้ใหญ่ แรงกระตุ้นที่สำคัญของการอ่านเพื่อความรู้เกิดจากความต้องการที่จะรู้จักชีวิตและความเป็นอยู่ในโลก เพื่อปรับตัวเองและก้าวให้ทันโลก
2. การอ่านเพื่อความหลีกเลี่ยงหนี (escapist reading) เป็นการอ่านเพื่อสนองความต้องการของตนเอง การอ่านประเภทนี้มีมากในหมู่เด็ก และบุคคลที่ต้องการหนีจากโลกของความจริง เข้าไปสู่โลกของจินตนาการ
3. การอ่านเพื่อความเข้าใจ (cognitive reading) เป็นการอ่านเพื่อความเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่นและเข้าใจโลก จัดได้ว่าเป็นการอ่านที่ต้องการความสามารถในการรับรู้ ความใจกว้าง ความสามารถในการวิเคราะห์ วิจัย เช่นการอ่านปรัชญา เป็นต้น
4. การอ่านเพื่อเป็นการเคารพต่อศาสนา (devotional reading) ได้แก่การอ่านหนังสือและวรรณกรรมที่เกี่ยวกับศาสนา ซึ่งการอ่านประเภทนี้จะให้ความสุขทางจิต แก่ผู้อ่านมากกว่าให้ความเฉลียวฉลาด (Landheer, quoted in Sabai 1972:161-162)
5. การอ่านเพื่อนันทนาการ (recreational reading) ประกอบด้วยการอ่านเพื่อความบันเทิง ความเพลิดเพลิน ผ่อนคลายความตึงเครียด เป็นการพักผ่อนทางร่างกายและจิตใจของผู้อ่าน

วัตถุประสงค์ในการอ่านดังกล่าวมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ผู้อ่านอาจอ่านโดยมีวัตถุประสงค์หลายประการในเวลาเดียวกันได้

การวิจัยการอ่านในต่างประเทศ

การวิจัยการอ่าน มีการวิจัยผู้อ่านทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา อินเดีย สาธารณรัฐเกาหลี และประเทศต่าง ๆ ในยุโรป เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส อิตาลี เป็นต้น การวิจัยดังกล่าวเป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของลักษณะเฉพาะบุคคลอันได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้และอาชีพ กับพฤติกรรมการอ่าน อันได้แก่ การเลือกเรื่องอ่าน ปริมาณที่อ่าน ความถี่ในการอ่าน และแหล่งที่ได้หนังสือ นอกจากนี้งานวิจัยบางรายการ ศึกษาเฉพาะพฤติกรรมการอ่าน และลักษณะของผู้ที่ชอบอ่านหนังสือและไม่ชอบอ่านเท่านั้น

องค์การกัลลอป (Gallup Organization) ในสหรัฐได้สำรวจการอ่านของ ประชากรในประเทศต่าง ๆ ในปี ค.ศ. 1950 พบว่าในระยะที่ทำการศึกษาครั้งนั้นมีผู้อ่านหนังสือ ในสหรัฐ 32% ออสเตรเลีย 35% อังกฤษ 55% แคนาดา 40% นอร์เวย์ 43% และ สวีเดน 33% เห็นได้ว่าเปอร์เซ็นต์การอ่านของประชากรในแต่ละประเทศค่อนข้างต่ำ ส่วนใหญ่มีผู้อ่านไม่ถึง 50% ของประชากรทั้งหมด ยกเว้นประเทศอังกฤษประเทศเดียว ต่อมาในปี ค.ศ. 1967 ชมิตเชน (Schmitzen) ชาวเยอรมันได้สำรวจผู้อ่านในประเทศ เบลเยียม ฝรั่งเศส เยอรมัน อังกฤษ อิตาลี ลักซิมเบอร์กและเนเธอร์แลนด์ ปรากฏว่า จำนวนผู้อ่านต่ำกว่า 50% ทั้งสิ้น (A Survey of the Reading Situation Throughout the World 1975:10) ที่น่าสนใจคือเปอร์เซ็นต์ผู้อ่านในประเทศอังกฤษ มีเพียง 45% ซึ่งลดลงจากการสำรวจขององค์การกัลลอปในปี 1950 ถึง 10% และใน ประเทศเบลเยียมมีจำนวนผู้อ่านเพียง 20% แสดงว่าปริมาณการอ่านลดลงทั้ง ๆ ที่ความ สำคัญของการอ่านทวียิ่งขึ้น

การวิจัยเรื่องการอ่าน ปรากฏว่ามีการศึกษากันมาตั้งแต่ทศวรรษ 1930 เรื่อยมา ทั้งในสหรัฐและประเทศต่าง ๆ ในปี ค.ศ. 1931 ดักลาส เวเปิลส์ (Douglas Waples) และ ราล์ฟ ไทเลอร์ (Ralph Tyler) ศึกษาประเภทหนังสือที่ผู้อ่านชอบในสหรัฐ (Quoted in Acheim 1953:15) ในปี ค.ศ. 1959 มัวลานา ซาลา ฮัคคิน อาห์หมัด (Maulana Salahaddin Ahmad) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอายุ เพศ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ที่มีต่อการอ่านหนังสือทั้งในด้านประเภท ปริมาณ ความถี่ และแหล่ง

ที่ไคท์หนังสืออ่าน (Ahmad 1964:11-34) ในปี ค.ศ.1965 แมค เอลรอย (Mc.Elroy 1967:154-167) ศึกษาถึงประเภทหนังสือที่ผู้อ่านในสหรัฐชอบอ่าน และแหล่งที่ได้หนังสือมาอ่าน ต่อมาใน ค.ศ.1976 สมาคมห้องสมุดอเมริกันร่วมกับหน่วยงานห้องสมุดประจำรัฐต่าง ๆ 10 รัฐ ดำเนินการอ่านของชาวอเมริกันจำนวน 1561 คน ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป โดยสัมภาษณ์เกี่ยวกับประเภทหนังสือที่ชอบอ่านและปริมาณการอ่าน 1976:206-209) ค.ศ.1978 แวกเนอร์และเนลสัน (Wagner&Nelson 1978:206-209) รวบรวมงานสำรวจการอ่านของผู้มีอายุ 16 ปีขึ้นไปในสหรัฐ โดยสัมภาษณ์ผู้อ่านตามบ้าน จำนวน 1450 คน โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเพศ ระดับการศึกษา กับประเภทและปริมาณการอ่านรวมทั้งลักษณะการอ่านอื่น ๆ โดยทั่วไป ในปี ค.ศ.1976 สมาคมห้องสมุดอเมริกันได้สัมภาษณ์ชาวอเมริกันจำนวน 1515 คนทางโทรศัพท์เกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของผู้อ่านได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา กับพฤติกรรมการอ่าน เช่นปริมาณการอ่าน วิธีเลือกหนังสือและแหล่งที่ได้หนังสือ (Reuter ed.1978:18) และในปีเดียวกันนี้สมาคมยุโรปนิมิเตอร์ (Euronemitor) ศึกษาการอ่านของชาวอังกฤษกว่า 1,000 คน โดยศึกษาถึงลักษณะเฉพาะบุคคลของผู้อ่านได้แก่ เพศกับประเภทหนังสือที่ชอบอ่านและพฤติกรรมการอ่าน โดยทั่วไป นอกจากการศึกษาการอ่านของบุคคลทั่วไปแล้วยังมีการศึกษาการอ่านของนักศึกษาและลักษณะของผู้ไม่ชอบอ่านด้วยคือ ราฟ เลวิส (Lewis 1969:518-524) ศึกษาการอ่านของนักศึกษามหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในปี ค.ศ.1967 ที่เมืองปูซาน ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี โดยสัมภาษณ์นักศึกษาจำนวน 600 คน เอลมา ลาร์สัน (Larson 1973:367-368) ศึกษาการอ่านของนักศึกษามหาวิทยาลัยแซดแคเซวัน ประเทศแคนาดา และ สเปน (Spann 1979:1216) ศึกษาการอ่านของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยอลาบามาใต้ สหรัฐ การวิจัยการอ่านของนักศึกษาทั้ง 3 รายการนี้ ศึกษาถึงเวลาที่ใช้ในการอ่าน ปริมาณและประเภทหนังสือที่ชอบอ่าน ใน ค.ศ.1973 เบเกอร์ และ เอสคาร์บิท (Baker&Escarpit, quoted in Smith 1975:20) ศึกษาลักษณะผู้ที่ไม่ชอบอ่านหนังสือในประเทศต่าง ๆ ของยุโรป เช่น อิตาลี ฝรั่งเศส เป็นต้น

จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นพอจะสรุปได้ว่าเป็นการศึกษาลักษณะเฉพาะบุคคลอันได้แก่เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้และอาชีพ ที่มีผลต่อการเลือกประเภทหนังสืออ่าน ความถี่ ปริมาณ และแหล่งที่ได้นั่งสื่อบริการ และเป็นการสำรวจเฉพาะพฤติกรรมกรรมการอ่านคือ สำรวจเฉพาะประเภทหนังสือที่อ่าน ปริมาณการอ่าน การเลือกหนังสือและแหล่งที่ได้นั่งสื่อบริการ ตลอดจนศึกษาลักษณะของผู้ที่ชอบอ่านและไม่ชอบอ่าน

ลักษณะเฉพาะบุคคลกับการอ่าน

งานวิจัยหลายรายการพบว่าลักษณะเฉพาะบุคคลที่แตกต่างกันทำให้พฤติกรรมการอ่านแตกต่างกันด้วย ลักษณะเฉพาะบุคคลที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้และอาชีพ

เพศ เพศเป็นตัวแปรที่มีผลต่อพฤติกรรมการอ่านคือการเลือกประเภทหนังสือและปริมาณการอ่าน เวปเปลส์และไทเลอร์ (Waples & Tyler, quoted in Asheim 1953:15) ซึ่งศึกษาการอ่านในสหรัฐ แมคเอลรอย (Mc Elroy 1967:154-167) ศึกษาการอ่านของผู้มีอายุ 21 ปีขึ้นไปจำนวน 1469 คน ในสหรัฐ และสมาคมนิวโรโมนิเตอร์ (Trewin ed. 1979:16) ศึกษาผู้อ่านจำนวน 1,000 คนในอังกฤษ พบผลตรงกันคือเพศมีความสัมพันธ์กับการอ่าน โดยเฉพาะประเภทของหนังสือที่เลือกอ่าน ผู้ชายชอบอ่านเรื่องเกี่ยวกับธุรกิจ การเมือง การกีฬา แต่ไม่ชอบอ่านนวนิยาย ขณะที่ผู้หญิงชอบอ่านเรื่องเกี่ยวกับผู้หญิง เช่น เรื่องครอบครัว การเลี้ยงเด็ก การแต่งกาย และนวนิยาย แต่การวิจัยประชากรในประเทศปากีสถานตะวันตกเมื่อปี ค.ศ. 1964 พบว่าแม้ว่าเพศจะมีความสัมพันธ์กับการเลือกอ่านหนังสือประเภทต่าง ๆ ก็ตามแต่การเลือกอ่านหนังสือประเภทต่าง ๆ นั้นขึ้นอยู่กับอายุด้วย กล่าวคือ ผู้หญิงชอบอ่านนวนิยาย แต่ถ้าอายุต่างกันประเภทหนังสือที่สนใจอ่านจะต่างกันออกไปด้วย ผู้หญิงที่อายุน้อยชอบอ่านนวนิยายเป็นอันดับ 1 ชอบอ่านความรู้ทั่วไปเป็นอันดับ 2 ผู้หญิงอายุ 25-40 ปี ชอบอ่านความรู้ทั่วไป รองลงมาคือนวนิยาย ส่วนผู้ที่อายุ 40 ปีขึ้นไปชอบอ่านหนังสือศาสนามากที่สุด รองลงมาคือความรู้ทั่วไป (Ahmad 1964:11-34)

เพศกับจำนวนหนังสือที่อ่าน งานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องเพศและจำนวนหนังสือที่อ่าน 3 รายการในสหรัฐ ให้ผลตรงกันกล่าวคือการวิจัยของสมาคมห้องสมุดอเมริกันร่วมกับหน่วยงานห้องสมุดประจำรัฐ 16 รัฐ เมื่อปี ค.ศ. 1976 (Eberhart ed. 1976:206-209) การวิจัยที่รวบรวมโดยวิกเนอร์และเนลสัน ในค.ศ. 1978 (Wagner & Nelson ed. 1978:16-17) และการวิจัยของสมาคมห้องสมุดอเมริกัน ในปีเดียวกัน (Americans read & use libraries, says Gallup 1978 : 2465) งานวิจัยทั้ง 3 รายการนี้พบว่า ผู้หญิงอ่านหนังสือมากกว่าผู้ชาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้หญิงมีเวลาว่างมากกว่า เช่นผู้หญิงที่เป็นแม่บ้าน หรืออาจเป็นเพราะผู้ชายสนใจใช้เวลาว่างทำงานอดิเรกหรือร่วมกิจกรรมประเภทอื่น ๆ มากกว่าการอ่าน

อายุ กับปริมาณการอ่าน จากการวิจัยเรื่องอายุกับการอ่านพบว่าเด็กอ่านหนังสือมากเกือบเป็น 2 เท่าของผู้ใหญ่ จากการศึกษาของเคลียร์ (Cleary) พบว่าระยะเวลาที่บุคคลต่าง ๆ อ่านมากคือ ระยะเวลาที่ยังน้อยหรือยังเป็นเด็ก (A Survey of Reading Situation Throughout the World 1975:11-12) นอกจากนี้การวิจัยอีกหลายรายการให้ผลสนับสนุนและชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับปริมาณการอ่าน เช่น การวิจัยของสมาคมห้องสมุดอเมริกันในปี ค.ศ. 1976 (Americans read & use libraries, says Gallup 1978:2465; Eberhart ed. 1976:206-209) พบว่าผู้อ่านหนังสือมากมีอายุระหว่าง 30-39 ปี และการวิจัยของสมาคมยูโรโนมิเตอร์ ในค.ศ. 1978 พบว่าผู้อ่านหนังสือมากมีอายุสูงกว่า 20 ปีเล็กน้อย (Trewin ed. 1979:16) ผลการวิจัยดังกล่าวพอสรุปได้ว่าผู้ที่อ่านมากมีอายุระหว่าง 20-39 ปี ซึ่งเป็นระยะที่กำลังศึกษามีความจำเป็นต้องอ่านเพื่อประกอบการศึกษา อย่างไรก็ตามงานวิจัยดังกล่าวมิได้ระบุจำนวนเล่มที่ผู้มีอายุระหว่าง 20-39 ปี อ่านได้ จึงเป็นการยากที่จะสรุปว่าผู้มีอายุน้อยอ่านหนังสือมากเท่าเทียมกัน

ระดับการศึกษา กับปริมาณการอ่าน ผลการวิจัยหลายรายการชี้ให้เห็นว่าระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการอ่านและการศึกษาช่วยส่งเสริมการอ่าน ผลการวิจัยปรากฏว่าผู้ชอบอ่านหนังสือส่วนใหญ่กำลังศึกษาระดับวิทยาลัยหรือสำเร็จการศึกษาระดับวิทยาลัยแล้ว (Americans read & use libraries, say Gallup 1978:2465; Mc Elroy 1967: 154-167; Wagner ed. 1978:16-17) ผู้กำลังศึกษาอยู่จำเป็นต้องศึกษาคนควาเพื่อ

ใช้ประกอบการเรียน และเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วย่อมมีรายได้เพียงพอหาซื้อหนังสือที่ต้องการอ่านได้ เคลียร์ (Cleary, quoted in Smith 1975:21) โดยทำให้เห็นชัดเจนขึ้นว่าผู้สำเร็จการศึกษาระดับสูงอ่านหนังสือมากกว่าผู้สำเร็จการศึกษาระดับต่ำ ผู้สำเร็จการศึกษาระดับวิทยาลัยถึง 75% อ่านหนังสืออย่างน้อย 1 เล่มในระยะ 1 ปีที่ผ่านมาในขณะที่มีผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมเพียง 4% และผู้ใช้เวลาเรียนในโรงเรียนเพียง 8 ปี จำนวน 12% เท่านั้น ที่อ่านหนังสือ 1 เล่มในรอบปีที่ผ่านมา จึงกล่าวได้ว่าระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการอ่านอย่างมาก

รายได้และอาชีพ กับแหล่งที่ได้อ่านหนังสือ ปริมาณการอ่านและความถี่หรือเวลาที่ใช้ในการอ่าน ผู้มีรายได้ต่างกันย่อมมีพฤติกรรมการอ่านต่างกัน ทั้งนี้เพราะรายได้เป็นตัวกำหนดความสามารถในการซื้อหนังสือที่ตรงตามความต้องการมาอ่าน การยืมหนังสือจากห้องสมุดบางครั้งผู้อ่านไม่สามารถหาหนังสือที่ต้องการอ่านได้ การวิจัยในปากีสถานตะวันตกเมื่อ ค.ศ. 1959 ซึ่งให้เห็นข้อสรุปดังกล่าวข้างต้น อาหมัด (Ahmad 1964:39) พบว่าผู้มีรายได้สูงนิยมซื้อหนังสือที่ตนสนใจมาอ่านมากกว่าการยืม คือซื้อถึง 80% ยืมเพียง 20% เท่านั้น ในทางตรงกันข้ามผู้มีรายได้น้อยยืมหนังสือมาอ่านมากกว่าซื้อ คือยืม 59% และซื้อ 41% ส่วนปริมาณและเวลาที่ใช้ในการอ่าน แมค เอลรอยและเวกเนอร์ (Mc Elroy 1967:154; Wagner ed. 1978:16-17) พบว่าผู้มีรายได้สูงในสหรัฐอ่านหนังสือมากทั้งในแง่ปริมาณและเวลาที่ใช้ในการอ่าน แต่ผลการวิจัยของอาหมัด (Ahmad 1964:39) แตกต่างจากผลการวิจัยข้างต้นคือ ชาวปากีสถานตะวันตกที่มีรายได้สูงอ่านหนังสือโดยเฉลี่ยเพียง 2 เล่มต่อเดือน และใช้เวลาอ่านโดยเฉลี่ย 2.5 ชั่วโมงต่อวัน ในขณะที่ผู้มีรายได้น้อยปานกลางอ่านหนังสือโดยเฉลี่ย 6 เล่มต่อเดือน และใช้เวลาอ่านโดยเฉลี่ย 4.5 ชั่วโมงต่อวัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้มีรายได้สูงต้องประกอบธุรกิจตลอดเวลา มีเวลาว่างน้อยกว่าผู้มีรายได้น้อยปานกลางก็เป็นได้

ในเรื่องอาชีพ ผู้เป็นนักเรียนหรือนักศึกษา มีความจำเป็นและมีเวลาในการอ่านมากกว่าผู้ประกอบการอื่น การวิจัยจึงพบว่านักเรียนนักศึกษาเป็นผู้อ่านหนังสือมากกว่าผู้ประกอบการอื่น ๆ (Ahmad 1964:36-37; Eberhart ed. 1976:206-209)

เช่นนักธุรกิจในปากีสถานตะวันตกอ่านหนังสือได้โดยเฉลี่ย 1 เล่มต่อเดือน ครออ่านได้โดยเฉลี่ย 6 เล่มต่อเดือน นักเรียนนักศึกษาอ่านได้โดยเฉลี่ยถึง 8 เล่มต่อเดือน (Ahmad 1964:36-37) อย่างไรก็ตามการวิจัยอาชีพกับการอ่านให้ผลที่ต่างกันออกไป เช่นพบว่านักศึกษามหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในเมืองปูซาน (Pusan) สาธารณรัฐเกาหลี อ่านหนังสือได้โดยเฉลี่ย 1-2 เล่มต่อเดือน (Lewis 1969:518-524) นักศึกษามหาวิทยาลัยแซสแคทเชวัน (Sashatchewan) แคนาดา อ่านหนังสือได้โดยเฉลี่ย 1 เล่มต่อเดือน (Larson 1973:367-368) จะเห็นได้ว่านักศึกษาในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ของเมืองปูซาน และนักศึกษามหาวิทยาลัยแซสแคทเชวันอ่านหนังสือได้น้อยกว่านักศึกษาในปากีสถานตะวันตกมาก ในประเด็นของประเภทหนังสือที่ชอบอ่าน นักศึกษาจำเป็นต้องอ่านตำราเพื่อใช้ประกอบการศึกษา จากการวิจัย 2 รายการจึงพบว่านักศึกษามหาวิทยาลัยอลาบามาใต้และนักศึกษาในเมืองปูซาน สาธารณรัฐเกาหลี ชอบอ่านตำราและสารคดีมากกว่านวนิยาย (Lewis 1969:518-524; Spann 1979:1216) แต่นักศึกษามหาวิทยาลัยแซสแคทเชวัน ประเทศแคนาดาชอบอ่านนวนิยายมาก รองลงมาคือเรื่องเกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบันและประวัติศาสตร์

พฤติกรรมกรรมการอ่านโดยทั่วไป

การวิจัยการอ่านนอกจากศึกษาถึงความสัมพันธ์ของลักษณะเฉพาะบุคคลกับการอ่านแล้ว ยังสำรวจพฤติกรรมกรรมการอ่านซึ่งช่วยชี้ให้เห็นลักษณะการอ่านที่แตกต่างกันของบุคคลต่าง ๆ พฤติกรรมการอ่านที่มีผู้ศึกษาจำแนกออกเป็นประเภทหนังสือที่อ่าน ปริมาณการอ่าน การเลือกหนังสือ และแหล่งที่ได้หนังสือ

ประเภทหนังสือ ในการศึกษาประเภทหนังสือที่นิยมอ่าน ผู้วิจัยมักแบ่งหนังสือออกเป็นประเภทต่าง ๆ โดยจัดนวนิยายไว้เป็นประเภทหนึ่งต่างหาก ทั้งนี้เพราะนวนิยายเป็นหนังสือที่ให้ความเพลิดเพลิน ทุกคนสามารถอ่านเข้าใจได้ จากการศึกษาถึงประเภทของหนังสือที่อ่านในสหรัฐ และอังกฤษ ผลการศึกษาปรากฏตรงกันว่าหนังสือที่นิยมอ่านมากที่สุดคือหนังสือนวนิยาย ซึ่งให้ความสนุกสนาน ผ่อนคลายความตึงเครียดจากชีวิตประจำวัน (Eberhart ed. 1976:206-209; Mc Elroy 1967:154-167; Trewin ed. 1979:16)

ปริมาณการอ่าน ได้มีการศึกษาจำนวนหนังสือที่แต่ละบุคคลอ่านผลการวิจัยที่โต้แย้งต่างกันไป กล่าวคือ การวิจัยการอ่านในสหรัฐเมื่อปี ค.ศ. 1976 พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวนกว่าครึ่งหนึ่งอ่านหนังสือได้ 1 เล่มหรืออ่านได้เพียงบางส่วนในระยะ 1 เดือนที่ผ่านมา (Eberhart ed. 1976:206-209) ต่อมาในปี ค.ศ. 1978 มีผู้วิจัยพบว่าในระยะ 6 เดือนที่ผ่านมา มีผู้อ่านหนังสือได้มากกว่า 25 เล่มถึง 18% ผู้ที่อ่านได้ 10-25 เล่ม มีจำนวน 27% ผู้ที่อ่านได้ 4-9 เล่มมี 31% และผู้อ่านได้ 1-3 เล่มมี 24% (Wagner 1978:16-17) ในปีเดียวกันนี้เองสมาคมห้องสมุดอเมริกันสำรวจพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 25% อ่านหนังสือได้ถึง 24 เล่มหรือมากกว่านี้ต่อปี หรือเฉลี่ยเท่ากับ 2 เล่มต่อเดือน ส่วนสตรีอ่านหนังสือได้มากกว่า 50 เล่มต่อปี (Americans read & use libraries, says Gallup 1978:2465-2466) จากผลการวิจัยที่แตกต่างกันนี้ แสดงให้เห็นว่าอัตราการอ่านในปี ค.ศ. 1978 เพิ่มขึ้นกว่าในปี ค.ศ. 1976 อย่างไรก็ตามการวิจัยแต่ละรายการไม่ใคร่ระบุประเภทของหนังสือและรายละเอียดของการอ่าน ถ้าเป็นหนังสือวิชาการผู้อ่านยอมอ่านได้ช้า และอ่านได้จำนวนน้อยเล่มกว่าการอ่านหนังสือบันเทิง ส่วนรายละเอียดของการอ่าน ถ้าผู้อ่านเลือกอ่านเฉพาะหน้าหรือเฉพาะบทยอมอ่านได้จำนวนมาก เล่มกว่าผู้อ่านที่อ่านทุกหน้าและอ่านตลอดเล่ม

การเลือกหนังสือ ได้มีการศึกษาเรื่องการเลือกหนังสืออ่านหลายประเด็น ซึ่งปรากฏผลดังนี้ ผู้อ่านมักเลือกหนังสืออ่านโดยพิจารณาจากบทวิจารณ์ในวารสาร หนังสือพิมพ์ ตามคำแนะนำของบรรณารักษ์หรือเพื่อน ๆ หรือเลือกโดยดูจากชื่อผู้แต่งและเนื้อเรื่องที่ชอบ (Wagner 1978:16-17) ในขณะที่เดียวกันโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อการเลือกหนังสือด้วย (Americans read & use libraries, says Gallup 1978:2465-66) ผู้ดูโทรทัศน์บางคน เกิดความสนใจในเรื่องที่ดูจึงหาหนังสือมาอ่าน

แหล่งที่ได้อ่านหนังสือ แหล่งที่ผู้อ่านได้หนังสือมาอ่านมี 2 แหล่งใหญ่ ๆ คือ ซื้อและยืมจากการศึกษาอ่านในประเทศต่าง ๆ 6 ประเทศคือ เบลเยียม ฝรั่งเศส เยอรมัน อังกฤษ เนเธอร์แลนด์และสหรัฐ พบว่าผู้อ่านนิยมยืมหนังสือมาอ่านมากกว่าการซื้อ โดยเฉพาะในประเทศที่มีระบบห้องสมุดเจริญได้มาตรฐาน เช่นในประเทศอังกฤษ ใน 1 ปีผู้อ่าน 1 คน ซื้อหนังสือมาอ่านโดยเฉลี่ยร้อยละ 2.5 แต่ยืมถึงร้อยละ 17.3 (A Survey of the Reading Situation Throughout the World 1975:10) จากการสำรวจเรื่องดังกล่าว

ในปากีสถานตะวันตก และการสำรวจของสมาคมห้องสมุดอเมริกัน ให้ผลสนับสนุนคือผู้อ่านส่วนใหญ่นิยมยืมหนังสือจากเพื่อนมาอ่าน (Ahmad 1964:9-49; Americans read & use libraries, says Gallup) อย่างไรก็ตาม แมค แอลรอย (Mc Elroy 1967:154-167) พบว่าผู้อ่านส่วนใหญ่ยืมหนังสือมาอ่านมากที่สุดรองลงมาคือยืมจากเพื่อน ๆ และญาติ

แมค แอลรอย (Mc Elroy 1967:154-167) ได้ศึกษาแหล่งที่ผู้อ่านได้หนังสือมาอ่านโดยละเอียด และพบว่าผู้ที่ชอบอ่านหนังสือเกี่ยวกับการพัฒนาตัวเอง (self development) ส่วนใหญ่ยืมหนังสือมาอ่าน ผู้ชอบอ่านเรื่องประวัติศาสตร์ ส่วนใหญ่ยืมหนังสือจากห้องสมุด ผู้ชอบอ่านเรื่องลึกลับส่วนใหญ่ยืมหนังสือจากเพื่อน ส่วนผู้ชอบอ่านนวนิยายส่วนใหญ่ยืมหนังสือจากชมรมมาอ่าน

การวิจัยการอ่านนอกจากศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะเฉพาะบุคคลกับการอ่าน และศึกษาเฉพาะพฤติกรรมการอ่านดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีผู้วิจัยบางรายศึกษาถึงลักษณะของผู้ชอบอ่านและผู้ไม่ชอบอ่านหนังสือด้วย จากการศึกษาผู้ที่ชอบอ่านหนังสือในสหรัฐพบว่าผู้ชอบอ่านหนังสือจะแบ่งเวลาเพื่อกิจกรรมอื่น ๆ ด้วย เช่น ฟังวิทยุ หรือดูโทรทัศน์ ซึ่งทำให้เป็นผู้มีความรูกวางขวาง ทันเหตุการณ์ สามารถปรับปรุงตัวเองเข้ากับบุคคลต่าง ๆ ในสังคมข่าวสารได้ดี ผู้ที่ชอบอ่านเป็นผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ไม่ใช่ผู้ที่เก็บเนื้อเก็บตัวเหมือนผู้ไม่ชอบอ่านซึ่งมักเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนน้อย อาจเป็นเพราะไม่สามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่น ๆ ได้ มีเรื่องสนทนาน้อย มีความรู้ ความคิดแคบ นอกจากนี้จากการศึกษายังพบว่าผู้ที่ชอบอ่านหนังสือเพิ่มมากขึ้นในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา โดยอ่านนวนิยายเพิ่มขึ้นถึง 19% ไม่ใช่นวนิยาย 24% หนังสือพิมพ์ 27% และวารสารอีก 25% ในขณะที่ผู้ไม่ชอบอ่านจะไม่มี ความเปลี่ยนแปลงเรื่องการอ่าน และปริมาณการอ่านไม่เพิ่มขึ้นเลย (Nelson 1979:420)

เบเกอร์และเอสคาร์ปีท (Baker & Escarpit, quoted in Smilh 1975:20) ได้ศึกษาผู้ไม่ชอบอ่านในประเทศต่าง ๆ เมื่อปี ค.ศ. 1973 พบว่ามีผู้ไม่ชอบอ่านในประเทศอิตาลีถึง 40% ประเทศอังกฤษ 39.4% และฝรั่งเศสถึง 53% แสดงว่าอัตราผู้ไม่ชอบอ่าน

มีสูงมาก สมิท (Smith 1975:20) ได้ชี้ให้เห็นสาเหตุที่มีผลต่อการอ่านมากน้อยในแต่ละประเทศ สรุปผลได้ดังต่อไปนี้

1. คุณค่าของหนังสือในประเทศนั้น ๆ การสนับสนุนให้มีการพิมพ์เผยแพร่หนังสือในประเทศนั้น ๆ ทำให้มีหนังสือหลายประเภท ผู้อ่านเลือกอ่านหนังสือที่ตนสนใจใฝ่ใฝ่เป็นการส่งเสริมให้มีการอ่านมากยิ่งขึ้น
2. โอกาสในการอ่านหนังสือ ห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดประชาชนมีบทบาทสำคัญมาก ในประเทศแถบสแกนดิเนเวียได้แบ่งงบประมาณถึง 30% ใช้จ่ายในห้องสมุดโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการอ่านและปรับปรุงวิธีการสอน ห้องสมุดโรงเรียนเป็นเสมือนศูนย์กลางการพัฒนาสติปัญญา ทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการอ่าน และมีนิสัยรักการอ่านต่อไป
3. นักศึกษาและระบบการศึกษา ในประเทศแถบสแกนดิเนเวีย การสอนไม่ได้ใช้เฉพาะตำราเท่านั้น แต่ใช้หนังสือประเภทอื่น ๆ ประกอบด้วย ระบบการศึกษาจึงเป็นเครื่องมือส่งเสริมให้นักศึกษาอ่านหนังสือมากยิ่งขึ้น
4. ค่านิยมของแต่ละประเทศที่มีผลต่อการอ่านหนังสือ เช่นในประเทศรัสเซีย หนังสือสามารถพิจารณาได้ว่าเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงสถานะภาพทางสังคม คนที่อ่านหนังสือได้รับการยกย่องว่าเป็นคนที่มีการศึกษา การที่สังคมยกย่องการศึกษาและหนังสือในประเทศรัสเซีย ทำให้มีอิทธิพลต่อการกระตุ้นการอ่าน ซึ่งค่านิยมนี้มีประโยชน์มากทำให้มีผู้สนใจอ่านหนังสือมาก ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่ารัฐบาล ระบบการศึกษาและค่านิยมในแต่ละประเทศมีผลต่อการอ่านหนังสือ

จากการปริทัศน์วรรณกรรมดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าเป็นการวิจัยผู้อ่านโดยตรง โดยศึกษาจากผู้อ่านทั่วไปและนักศึกษาในสถาบันต่าง ๆ ความสัมพันธ์ของลักษณะเฉพาะบุคคลกับพฤติกรรมการอ่าน ลักษณะเฉพาะบุคคลที่นิยมศึกษาได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้และอาชีพ ส่วนพฤติกรรมการอ่านได้แก่ การเลือกประเภทหนังสือ ปริมาณการอ่าน

เวลาที่ใช้ในการอ่าน และแหล่งที่ได้หนังสือ ผลการวิจัยปรากฏว่าลักษณะเฉพาะบุคคล มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการอ่านบางประการ ส่วนพฤติกรรมการอ่านโดยทั่วไป ปรากฏว่า ผู้อ่านชอบอ่านนวนิยาย อ่านได้โดยเฉลี่ย 1 เล่มต่อเดือน โดยผู้อ่านเลือกหนังสือตาม บทวิจารณ์ในวารสาร หนังสือพิมพ์ คำแนะนำของบรรณารักษ์ และเพื่อน ๆ ผู้อ่านได้ หนังสือมาอ่านด้วยการยืมมากที่สุด รองลงมาคือซื้อมาอ่าน

งานวิจัยที่ได้นำมาปริทัศน์นี้ ผู้วิจัยส่วนใหญ่ใช้แบบสอบถามเป็นหลักในการรวบรวม ข้อมูล รองลงมาคือการสัมภาษณ์ตามบ้านและการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ งานวิจัยดังกล่าว ได้นำเสนอในตารางที่ 1

ตารางที่ 1

การวิจัยเกี่ยวกับการอ่านในต่างประเทศ

ผู้วิจัย	เรื่องที่วิจัย	ปี	สถานที่ที่วิจัย	จำนวนผู้ให้ข้อมูล (คน)	วิธีการรวบรวมข้อมูล
ซิลเวีย ซิดนีย์ วอร์ค สเปน (Syllia Sydney Warrick Spann)	การอ่านของนักศึกษามหาวิทยาลัยอลาบามา ไท่เกี่ยวกับประเภทหนังสือที่ชอบอ่าน	1978	มหาวิทยาลัย อลาบามาไท่ สหรัฐ	694	แบบสอบถาม
ซูซาน วักเนอร์ (Susan Wagner)	ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ ระดับการศึกษา กับประเภทหนังสือ จำนวนหนังสือที่อ่าน และพฤติกรรมการอ่านโดยทั่ว ๆ ไป	1978	สหรัฐ	1,450	สัมภาษณ์
ดักลาส เอเบิลส์ และราฟ เทเลอร์ (Douglas Waples & Ralph Tyler)	ความสัมพันธ์ของเพศกับประเภทหนังสือ ที่ชอบอ่าน	1931	สหรัฐ	ไม่ระบุ	ไม่ระบุ
เทลมา ลาร์สัน (Thelma Larsen)	การอ่านของนักศึกษามหาวิทยาลัยแซต แคทเซวัน เรื่องเวลาและประเภทหนังสือ	1973	แคนาดา	ไม่ระบุ	แบบสอบถาม
เบเกอร์ และเวสคาร์ปิก (Baker & Escapit)	ผู้ไม่ชอบอ่านหนังสือ	1973	ประเทศต่าง ๆ ในยุโรป	ไม่ระบุ	ไม่ระบุ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ผู้วิจัย	เรื่องที่วิจัย	ปี	สถานที่วิจัย	จำนวนผู้ให้ข้อมูล (คน)	วิธีการรวบรวมข้อมูล
มัวลานา ซาลาฮัดดีน อามัด (Maulana Salahaddin Ahmad)	ความสัมพันธ์ของอายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้กับพฤติกรรมการอ่านได้แก่ ประเภท จำนวนแหล่ง เวลาที่ใช้อ่าน	1959	ปากีสถาน ตะวันออก	2,110	แบบสอบถาม
ราฟ เลวิส (Ralph Lewis)	การอ่านของนักศึกษามหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในเมืองปูซานเรื่องเวลา จำนวน และประเภทหนังสือที่ชอบอ่าน	1967	เกาหลี	600	สัมภาษณ์
สมาคมห้องสมุดอเมริกัน	เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนหนังสือที่อ่าน วิธีและแหล่งที่ได้หนังสือ	1976 1979	สหรัฐ	1,561 1,515	สัมภาษณ์
องค์การยูโรโนมิเตอร์ (Euronometer)	การอ่านของชาวอังกฤษ ความสัมพันธ์ของเพศกับประเภทหนังสือที่ชอบอ่าน และพฤติกรรมการอ่านโดยทั่ว ๆ ไป	1979	อังกฤษ	กว่า 1,000	ไม่ระบุ
อลิซาเบท วอเนอร์แมค แอลลอย (Elizaleeth Warner Mc. Elroy)	ประเภทหนังสือที่ผู้อ่านชอบ และแหล่งที่ได้หนังสือ	1965	สหรัฐ	1,469	แบบสอบถาม

การวิจัยการอ่านในประเทศไทย

การวิจัยการอ่านในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยการอ่านของนิสิตนักศึกษา (15 รายการ) การวิจัยการอ่านของบุคคลทั่วไปมีเพียงส่วนน้อย (4 รายการ) การวิจัยการอ่านของนิสิตนักศึกษาเป็นการวิจัยการอ่านของนักเรียน นิสิตนักศึกษาในสถาบันต่าง ๆ เช่นการศึกษาการอ่านของนักเรียนระดับวิทยาลัย ได้แก่ นักเรียนอาชีวศึกษารัฐบาลในสังกัดกรมอาชีวศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 8 โรงเรียน (ประคอง นาควานิช 2508) นักเรียนชั้น ม.4-6 ของโรงเรียนพานิชยการพระนคร (ชัยยงค์ คำนสุนทรวงศ์ 2512) นักเรียนวิทยาลัยครูเทพสตรี (ประทีป พุกษากิจ 2514) นักเรียนพยาบาล โรงพยาบาลสงขลา (ปิยะพร ทิมโสภา 2514) ส่วนการศึกษากการอ่านของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้แก่การศึกษากการอ่านของนิสิต นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ แพทยศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศิลปากร (นพพร ปริพัฒนะ 2508) นิสิต นักศึกษาที่ใช้หอสมุดแห่งชาติได้แก่ นิสิต นักศึกษา วิทยาลัยการศึกษ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยศิลปากร และเทคโนโลยีพระจอมเกล้า (สมทรง แสงแก้ว 2515) นิสิตครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (อุไรวรรณ พันธุ์ประพันธ์ 2515) และอัญชลี แซ่มชุกกลิ่น 2518) นิสิตคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (สุทินนี้ กิติศิริ 2518) นิสิตระดับปริญญาตรี 14 คณะ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (นรินทร์ บุญชู 2519) นักศึกษา และอาจารย์มหาวิทยาลัยรามคำแหง (ทัศนาศา 2519) นักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ณิลวัลย์ ร่องสวัสดิ์ 2520) นักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าวิทยาเขต เจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง (วรสิริ ชรรณประคิมฐ์ 2523)

ส่วนการวิจัยการอ่านของบุคคลทั่วไปมีเพียง 4 รายการคือ สุรพล ฤกษ์สำราญ (2518) วิจัยการอ่านของชาวบ้านใหม่ ตำบลไผ่กองดิน อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ควงพร ศุภชัยพานิชพงศ์ (2519) สำนวณการอ่านของผู้ใช้หอสมุดแห่งชาติ อุไร ชุ่มเย็น (2520) ศึกษาการอ่านของครูโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำนวน 12 โรงเรียน วีระ สุภากิจ (2520) วิจัยการอ่านของ

กรรมกรโรงงานอุตสาหกรรม 5 แห่ง ในจังหวัดสมุทรปราการที่จัดให้มีการสอนศึกษาผู้ใหญ่ ระเบียบ 3 ในโรงงาน ได้แก่ บริษัททอผ้าไทยยาซากิ-มหาคุณจำกัด บริษัทไทยชิปปอรรถจำกัด บริษัทปิโอนี่แบดลงกันอินคัสเทรียลจำกัด บริษัทดักกี้เท็กซ์ (ไทย) จำกัด และบริษัทสยาม การทอจำกัด

การวิจัยการอ่านในประเทศไทยกล่าวได้ว่าเป็นการศึกษาการอ่านใน 2 ประเด็นใหญ่คือ

ก. การศึกษาลักษณะเฉพาะบุคคลอันได้แก่ เพศ อาชีพ อายุ ระดับการศึกษา และสาขาที่ศึกษา มีผลต่อพฤติกรรมการอ่านได้แก่ ประเภทหนังสือที่อ่าน ปริมาณการอ่าน เวลาที่ใช้ในการอ่าน และแหล่งที่ได้หนังสือ

ข. พฤติกรรมการอ่านโดยทั่ว ๆ ไปโดยไม่ได้ศึกษาตัวแปรอิสระ ส่วนใหญ่เป็นการศึกษากลุ่มประชากรที่มีลักษณะเฉพาะบุคคลเหมือนกัน เช่น การวิจัยการอ่านของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หรือการอ่านของนักศึกษาวิทยาลัยพาณิชยการพระนคร ซึ่งเป็นการศึกษาการอ่านของนักศึกษาโดยส่วนรวมไม่คำนึงถึงเพศ ระดับชั้นที่เรียน หรือลักษณะเฉพาะใด ๆ พฤติกรรมการอ่านที่สำรวจได้แก่ ประเภทหนังสือที่ชอบอ่าน ปริมาณการอ่าน เวลาที่ใช้ในการอ่าน และแหล่งที่ได้หนังสือ

ผลการวิจัยดังกล่าวพอสรุปได้ดังนี้

เพศกับประเภทหนังสือ เวลา และปริมาณการอ่าน จากการวิจัยหลายรายการปรากฏว่าเพศเป็นตัวแปรอิสระที่มีผลต่อการเลือกเรื่องที่อ่านทั้งหนังสือและหนังสือพิมพ์ กล่าวคือกรรมกรชายในโรงงานอุตสาหกรรม 5 แห่งของจังหวัดสมุทรปราการ ชอบอ่านเรื่องเกี่ยวกับการซ่อมเครื่องมือ เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องยนต์ และการวางแผนครอบครัว ในขณะที่กรรมกรหญิงชอบอ่านเรื่องเกี่ยวกับเสื้อผ้า ศิลปะการแต่งกาย วิธีการรักษาสุขภาพ การออกกำลังกาย (วีระ สุภาพกิจ 2520 : 174) ส่วนผู้อ่านในหอสมุดแห่งชาติอันได้แก่ นักเรียน นิสิต นักศึกษา ข้าราชการและพ่อค้าประชาชนที่เป็นชายโดยชอบอ่านหนังสือเกี่ยวกับประวัติ และหลักธรรมในศาสนาต่าง ๆ ขณะที่นักเรียน นิสิต นักศึกษาหญิง สนใจอ่านเรื่องเกี่ยวกับ

กรรมการโรงงานอุตสาหกรรม 5 แห่ง ในจังหวัดสมุทรปราการที่จัดให้มีการสอนศึกษาผู้ใหญ่ ระเบียบ 3 ในโรงงาน ได้แก่ บริษัททอผ้าไทยยาซากิ-มหาคุณจำกัด บริษัทไทยชิปปมอริจจำกัด บริษัทปิโอนี่แมลงกัณอินคัสเทรียลจำกัด บริษัทล็กกี้เท็กซ์ (ไทย) จำกัด และบริษัทสยาม การทอจำกัด

การวิจัยการอ่านในประเทศไทยกล่าวได้ว่าเป็นการศึกษาการอ่านใน 2 ประเด็น ใหญ่คือ

ก. การศึกษาลักษณะเฉพาะบุคคลอันได้แก่ เพศ อาชีพ อายุ ระเบียบการศึกษา และสาขาที่ศึกษา มีผลต่อพฤติกรรมการอ่านได้แก่ ประเภทหนังสือที่อ่าน ปริมาณการอ่าน เวลาที่ใช้ในการอ่าน และแหล่งที่ได้หนังสือ

ข. พฤติกรรมการอ่านโดยทั่ว ๆ ไปโดยไม่ได้อาศัยตัวแปรอิสระ ส่วนใหญ่เป็นการศึกษากลุ่มประชากรที่มีลักษณะเฉพาะบุคคลเหมือนกัน เช่น การวิจัยการอ่านของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หรือการอ่านของนักศึกษาวิทยาลัยพาณิชยการพระนคร ซึ่งเป็นการศึกษาการอ่านของนักศึกษาโดยส่วนรวมไม่คำนึงถึงเพศ ระเบียบชั้นที่เรียน หรือลักษณะเฉพาะใด ๆ พฤติกรรมการอ่านที่สำรวจได้แก่ ประเภทหนังสือที่ชอบอ่าน ปริมาณการอ่าน เวลาที่ใช้ในการอ่าน และแหล่งที่ได้หนังสือ

ผลการวิจัยดังกล่าวพอสรุปได้ดังนี้

เพศกับประเภทหนังสือ เวลา และปริมาณการอ่าน จากการศึกษาหลายรายการ ปรากฏว่าเพศเป็นตัวแปรอิสระที่มีผลต่อการเลือกเรื่องที่อ่านทั้งหนังสือและหนังสือพิมพ์ กล่าวคือ กรรมการชายในโรงงานอุตสาหกรรม 5 แห่งของจังหวัดสมุทรปราการ ชอบอ่านเรื่องเกี่ยวกับการซ่อมเครื่องมือ เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องยนต์ และการวางแผนครอบครัว ในขณะที่ กรรมการหญิงชอบอ่านเรื่องเกี่ยวกับเสื้อผ้า ศิลปะการแต่งกาย วิธีการรักษาสุขภาพ การออกกำลังกาย (วีระ สุภากิจ 2520 : 174) ส่วนผู้อ่านในหอสมุดแห่งชาติอันได้แก่ นักเรียน นิสิต นักศึกษา ข้าราชการและพ่อค้าประชาชนที่เป็นชายโดยชอบอ่านหนังสือเกี่ยวกับประวัติ และหลักธรรมในศาสนาต่าง ๆ ขณะที่นักเรียน นิสิต นักศึกษาหญิง สนใจอ่านเรื่องเกี่ยวกับ

รวมบทละคร นวนิยาย เรื่องสั้น ข้าราชการหญิงสนใจอ่านเรื่องการตกแต่งสถานที่ภายใน และภายนอก แมคาประชาชนหญิงสนใจอ่านชีวประวัติบุคคลสำคัญ (ดวงพร ศุภชัยพานิชพงศ์ 2519 : 98) นิสิตชายคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชอบอ่านหนังสือเกี่ยวกับ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ จิตวิทยา ปรัชญา ศาสนา สังคมศาสตร์ ภาษาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ประยุกต์ ศิลปะ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ นิสิตหญิงชอบอ่านเรื่อง ความรู้ทั่วไป คนตรี วรรณคดี และชีวประวัติ (อุไรวรรณ พันธุ์ประพันธ์ 2515 : 24)

ผู้ชายและผู้หญิงนอกจากมีความสนใจอ่านหนังสือประเภทต่างกันไปแล้ว ยังมีความสนใจอ่านเรื่องในหนังสือพิมพ์ต่างกันด้วย คือนิสิตชายคณะต่าง ๆ ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นักเรียนชายอาชีวศึกษาในพระนคร และชนบุรี นักเรียนชายวิทยาลัยครูเทพสตรี นักศึกษาชายวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร และนิสิตชายคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชอบอ่านข่าวหน้า หรือข่าวมีสาระกว่านิตินักศึกษาหญิง กล่าวคือนิตินักศึกษาชายชอบอ่าน คอลัมน์เกี่ยวกับการเมือง การบริหารประเทศ การเกษตร สงคราม ข้อพิพาทต่าง ๆ กฎหมาย เครื่องยนต์ การรักษาซ่อมแซมวัสดุในบ้าน เป็นต้น นิสิตนักศึกษาหญิงชอบอ่าน คอลัมน์เกี่ยวกับ วรรณคดี ศิลปะ วัฒนธรรม การแต่งกาย การบันเทิง โฆษณาการ ข่าวเกี่ยวกับราชสำนัก และนวนิยาย (นพพร ปริพจนะ 2509 : 100 ; นรินทร์ บุญชู 2520 : 218 ; ประคอง นาควานิช 2512 : 97 ; ประทีป พงกษากิจ 2515 : 115-116 ; ประสิทธิ์ กาพย์กลอน 2514 : 68 ; อุไรวรรณ พันธุ์ประพันธ์ 2516 : 23) จะเห็นได้ว่าเรื่องในหนังสือพิมพ์ที่ผู้หญิงชอบอ่านคล้ายคลึงกับหนังสือที่ผู้หญิงชอบคือ เรื่องเบา ๆ และเรื่องสวยงาม เช่น เรื่องการบันเทิง การแต่งกาย โฆษณาการ และนวนิยาย ส่วนผู้ชายชอบอ่านเรื่องวิชาการมากกว่าเช่น การเมือง กฎหมาย เป็นต้น

เพศกับความถี่และปริมาณการอ่าน การศึกษาความสัมพันธ์ดังกล่าวมีเฉพาะ การวิจัยการอ่านหนังสือพิมพ์เท่านั้น ผลปรากฏว่า นักเรียน นิสิตนักศึกษาชายสนใจอ่าน หนังสือพิมพ์มากกว่านักเรียน นิสิต นักศึกษาหญิง ดังเช่นนักเรียนชายพาณิชยการพระนคร นักศึกษาชายของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่มาอ่านหนังสือพิมพ์ในหอสมุดแห่งชาติ และนิสิตชายคณะ ครุศาสตร์ อ่านหนังสือพิมพ์เป็นประจำ มากกว่านิตินักศึกษาหญิง (ชัยยงค์ คำนสุนทรวงศ์

2513 : 47 ; สมทรง แสงแก้ว 2516 : 46 ; อุไรวรรณ พันธุ์ประพันธ์ 2516 : 23) นรินทร์ บุญชู (2520 : 189) ยังช่วยย้ำความจริงข้อนี้อีก จากการวิจัยเขาพบว่านิสิตชาย คณะต่าง ๆ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อ่านข่าวจากหนังสือพิมพ์โดยเฉลี่ยถึงวันละ 2 ฉบับ ในขณะที่นิสิตหญิงอ่านข่าวโดยเฉลี่ยเพียงวันละ 1 ฉบับเท่านั้น และประคอง นาควานิช 2513 : 96) พบว่านักศึกษาชายอาชีวศึกษาในเขตพระนครธนบุรี ใช้เวลาในการอ่านหนังสือพิมพ์มากกว่านักศึกษาหญิง จากผลการวิจัยดังกล่าว แสดงว่านักศึกษาชายสนใจอ่านหนังสือพิมพ์มากกว่านักศึกษาหญิง

อาชีพกับประเภทหนังสือที่อ่าน ปริมาณ ความถี่ และแหล่งที่ได้หนังสือ

จากการศึกษาของ วีระ สุภากิจ (2520 : 174) พบว่ากรรมกรโรงงานอุตสาหกรรมสนใจอ่านเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ เช่น แรงงาน สหภาพแรงงาน การสร้างความเจริญแก่ชีวิต วิธีรักษาพยาบาล เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับผลประโยชน์และความมั่นคงในการประกอบอาชีพของตน ส่วนอาจารย์ในมหาวิทยาลัยรามคำแหงและครูในโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร สนใจอ่านหนังสือที่ตรงตามสายวิชาที่ตนสอนอยู่มากที่สุด (ทัศนาศา 2519 : 247 ; อุไร ชุ่มเย็น 2521 : 232) ผู้เข้ามาอ่านหนังสือในหอสมุดแห่งชาติที่เป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา สนใจอ่านหนังสือหมวดประวัติศาสตร์มากที่สุด ชำราชากรสนใจอ่านหนังสือประเภทความรอบรู้มากที่สุด ส่วนพ่อค้าประชาชนสนใจอ่านเรื่องเบ็ดเตล็ด (ดวงพร ศุภชัยพานิชพงศ์ 2520 : 98) ขอนำสังเกตประการหนึ่งคือ ชำราชากร พ่อค้า ประชาชน สนใจอ่านเรื่องให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน หรือเกร็ดความรู้เล็ก ๆ น้อย ๆ มากกว่าวิชาการ ทั้งนี้คงเป็นเพราะ ชำราชากรและพ่อค้าประชาชนอ่านหนังสือเพื่อพักผ่อน สมอง ผ่อนคลายความตึงเครียดนั่นเอง ส่วนชาวบ้านใหม่ ตำบลไผ่กองดิน ซึ่งมีอาชีพทำนา เป็นส่วนใหญ่ สนใจอ่านเรื่องเกี่ยวกับพุทธศาสนา การปฐมพยาบาลมากที่สุด (สุรพล ฤกษ์สำเริง 2519 : 215)

จากงานวิจัยข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ผู้ประกอบอาชีพใดจะมีความสนใจอ่านเรื่องเกี่ยวกับอาชีพของตนมากที่สุด ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการทำงาน แต่ผู้อ่านก็อ่านเรื่องที่ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดด้วย

สำหรับจำนวนหนังสือที่อ่าน ครูโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร อ่านหนังสือได้โดยเฉลี่ย 5 เล่มต่อเดือน (อุไร ชุ่มเย็น 2520 : 233) ซึ่งใกล้เคียงกับ ครูในปากีสถานตะวันตกซึ่งอ่านหนังสือได้ 6 เล่มต่อเดือน (Ahmad 1964 : 37) นิสิตคณะ ครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอ่านหนังสือได้โดยเฉลี่ย 3-5 เล่มต่อเดือน (อัญชลี แชมชุกดิ้น 2520 : 204) ซึ่งใกล้เคียงกับการอ่านของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ที่อ่าน 1-5 เล่มต่อเดือน (ผลิวัลย์ ร่องสวัสดิ์ 2520 : 87) แต่นักศึกษาวิชาช่างโยธาและบริหารธุรกิจ วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ อ่านหนังสือโดยเฉลี่ยเพียง 2 เล่มต่อเดือน (กอบแก้ว บุญเชย 2510 : 58) การที่นักศึกษาวินิจฉัยช่างโยธาและบริหารธุรกิจอ่านหนังสือน้อยเล่มกว่า นิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อาจ เป็นเพราะการเรียนของนักศึกษาวินิจฉัยช่างโยธาและบริหารธุรกิจเน้นการปฏิบัติมากกว่า

เกี่ยวกับความถี่ในการอ่าน มีผู้ศึกษาอาชีพกับความถี่ในการอ่านหลายรายการ อาชีพที่ศึกษาได้แก่ ครู นิสิตนักศึกษา พ่อค้า ประชาชน ข้าราชการและชาวบ้าน ซึ่งทำนาเป็นส่วนใหญ่ ผลปรากฏว่า ครูโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ใช้เวลาอ่านโดยเฉลี่ยวันละ 2 ชั่วโมง (อุไร ชุ่มเย็น 2521 : 233) ส่วนนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์และนิสิตคณะครุศาสตร์ ใช้เวลาอ่านโดยเฉลี่ย 2-3 ชั่วโมง ต่อวัน (ผลิวัลย์ ร่องสวัสดิ์ 2520 : 87 ; อัญชลี แชมชุกดิ้น 2520 : 204) แต่นักศึกษาวินิจฉัยช่างโยธาและบริหารธุรกิจ วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ ใช้เวลาอ่านโดยเฉลี่ยวันละ 1 ชั่วโมง (กอบแก้ว บุญเชย 2510 : 58) ส่วนผู้มาอ่านหนังสือในหอสมุดแห่งชาติที่เป็นนักเรียน นักศึกษา และข้าราชการใช้เวลาโดยเฉลี่ยวันละ 3 ชั่วโมงซึ่งเท่ากับเวลาที่นักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์และนิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยใช้ในการอ่านต่อวัน ส่วนพ่อค้าประชาชนใช้เวลาอ่านวันละ 2.8 ชั่วโมง (ดวงพร ศุภชัยพานิชพงศ์ 2520 : 67) ซึ่งนับว่าพ่อค้าประชาชนใช้เวลาในการอ่านใกล้เคียงกับนักเรียนนักศึกษามาก กรมกรในโรงงานอุตสาหกรรม 5 แห่ง ใช้เวลาอ่านหนังสือโดยเฉลี่ยวันละมากกว่า 1 ชั่วโมง (วีระ สุภากิจ 2520 : 156) และชาวบ้านใหม่อ่านหนังสือน้อยที่สุด คือใช้เวลาในการอ่านหนังสือน้อยกว่า 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ทั้งนี้เพราะขาดแคลนหนังสือ และไม่มีเวลาอ่าน (สุรพล ฤกษ์สำเร็จ 2519 : 113-114)

ความดีในการอ่านหนังสือพิมพ์ จากการวิจัยการอ่านหนังสือพิมพ์ของนักศึกษา 3 รายการ พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่อ่านหนังสือพิมพ์ทุกวัน (นพพร ประิพจนะ 2509 : 99 ; นรินทร์ บุญชู 2520 : 189 ; สมทรง แสงแก้ว 2516 : 46) แต่การวิจัยอีก 3 รายการ ได้ผลต่างออกไป คือพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่อ่านหนังสือพิมพ์เป็นครั้งคราว (ประคอง นาควานิช 2513 : 96 ; ประทีป พฤษภาภิจ 2515 : 117 ; ประสิทธิ์ กาพย์กลอน 2512 : 78) ส่วนเวลาที่ใช้ในการอ่าน นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้เวลาในการอ่านหนังสือพิมพ์แตกต่างกันไป โดยเฉลี่ยแล้วนักศึกษใช้เวลาอ่านหนังสือพิมพ์วันละ 11-30 นาที ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจและเวลาว่างของนักศึกษาแต่ละคน (นพพร ประิพจนะ 2509 : 101 ; นรินทร์ บุญชู 2520 : 189 ; ประคอง นาควานิช 2513 : 96 ; ประทีป พฤษภาภิจ 2515 : 117 ; ประสิทธิ์ กาพย์กลอน 2512 : 85 ; ปิยะพร คินโสภา 2515 : 32) ผลการวิจัยที่น่าสนใจ คือการใช้เวลาอ่านหนังสือพิมพ์ของกรมกรโรงงานอุตสาหกรรม 5 แห่ง ซึ่งพบว่ากรมกรส่วนใหญ่ใช้เวลาอ่านหนังสือพิมพ์วันละ 30 นาที (วีระ สุภาภิจ 2520 : 156) ซึ่งเท่ากับเวลาที่นักศึกษาใช้อ่านในแต่ละวัน แสดงให้เห็นว่ากรมกรมีความสนใจอ่านหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นสิ่งพิมพ์ที่ให้ข่าวสาร เหตุการณ์ รายงานเรื่องที่เกิดขึ้นรวดเร็ว เช่นเดียวกับนักศึกษา

แหล่งที่ไดหนังสือ จากการวิจัยอาชีพกับแหล่งที่ไดหนังสือ พบว่าผู้อ่านนิยมยืมหนังสือจากห้องสมุดมากที่สุด รองลงมาคือซื้อตั้งรายละเอียคต่อไปนี้ ครูโรงเรียนรัฐบาล ระคัมมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร นักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ นิสิตคณะอักษรศาสตร์ และครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไดหนังสือโดยการยืมจากห้องสมุดมากที่สุด และถ้าห้องสมุดไม่มี จึงซื้อมาอ่าน (ผลิวัลย์ รองสวัสดิ์ 2520 : 86 ; สุชนัน กิติริ 2520 : 168 ; อัญชลี แคมชุกลิน 2520 : 204 ; อุไร ชุมเย็น 2521 : 237) แต่กรมกรโรงงานอุตสาหกรรม 5 แห่งไม่มีห้องสมุดในโรงงานและไม่มีห้องสมุดประชาชนอยู่ใกล้ ๆ จึงใช้วิธีซื้ออ่าน ยืมจากเพื่อนหรือเช่าจากร้านค้า (วีระ สุภาภิจ 2520 : 156) ขณะที่ชาวบ้านใหม่ส่วนใหญ่ต้องไปอ่านหนังสือพิมพ์ตามร้านกาแฟ ร้านตัดผม หรือยืมหนังสือจากเพื่อนบ้าน และวัดมาอ่าน (สุรพล ฤกษ์สำเรจ 2519 : 114)

อายุกับประเภทหนังสือ การวิจัยอายุกับประเภทหนังสือมีเพียงรายการเดียวคือ การวิจัยการอ่านของกรรมกรโรงงานอุตสาหกรรม 5 แห่ง ซึ่งปรากฏว่า กรรมกรกลุ่มอายุต่างกันสนใจหนังสือความรู้ทั่วไป ปรัชญา ศาสนา สังคมศาสตร์ และวรรณคดีไม่แตกต่างกัน แต่ความสนใจอ่านหนังสือวิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ประยุกต์ ภาษาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ศิลปกรรมและการบันเทิงต่างกันคือ กรรมกรกลุ่มอายุ 21-23 ปี 24-26 ปี และ 27-29 ปี สนใจอ่านหนังสือหมวดภาษาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ประยุกต์ ศิลปกรรมและการบันเทิงมากกว่า กรรมกรกลุ่มอายุ 30 ปีขึ้นไป กรรมกรกลุ่มอายุ 21-23 ปี สนใจอ่านหนังสือหมวดวิทยาศาสตร์ กว่ากรรมกรกลุ่มอายุ 27-29 ปี (วีระ สุภากิจ 2520 : 168) แสดงว่าอายุของผู้อ่านที่เป็นกรรมกรโรงงานอุตสาหกรรมมีความสัมพันธ์กับประเภทหนังสือ

คณะและระดับการศึกษากับประเภทหนังสือ จากการศึกษาคณะสาขาที่เรียนกับประเภทหนังสือที่อ่าน ปรากฏว่านิสิตนักศึกษาเลือกอ่านหนังสือที่สอดคล้องกับวิชาที่เรียนคือนักศึกษาคณะวิศวกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า วิทยาเขตเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง ชอบอ่านหนังสือเกี่ยวกับเทคโนโลยีและคณิตศาสตร์ นักศึกษาคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ชอบอ่านหนังสือด้านศิลปกรรม และนักศึกษาคณะเทคโนโลยีการเกษตรชอบอ่านหนังสือด้านเกษตรกรรม (วรสิริ ธรรมประดิษฐ์ 2524 : 53) นิสิตคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่เรียนวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาเอก ชอบอ่านเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ นิสิตที่เรียนวิชาเอกปรัชญา สนใจอ่านเรื่องจิตวิทยา นิสิตที่เรียนวิชาเอกฝรั่งเศสชอบอ่านวรรณกรรมฝรั่งเศส (สุพันธ์ กิติรี 2520 : 170-171) นิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่เรียนโปรแกรมการสอนสังคมศาสตร์ ชอบอ่านปัญหาของโลกปัจจุบัน นิสิตที่เรียนโปรแกรมการสอนภาษาฝรั่งเศส ชอบอ่านเรื่องโครงสร้างภาษาฝรั่งเศส และนิสิตที่เรียนโปรแกรมการสอนเคมี ชอบอ่านเรื่องเคมีทั่วไป (อัญชลี แซ่มชุกดีน 2520 : 204-205)

ส่วนการอ่านหนังสือพิมพ์ นพพร ประดิษฐ์ (2509 : 100) และประทีป พงษ์ภากิจ (2515 : 115) ศึกษาพบข้อสรุปที่ช่วยสนับสนุนผลการวิจัยข้างต้นคือ นักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากรส่วนใหญ่สนใจอ่านข่าวเกี่ยวกับศิลปะและวรรณคดีในประเทศ นักศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ส่วนใหญ่สนใจอ่านข่าวเกี่ยวกับการเกษตรและนักศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสนใจอ่านข่าวเกี่ยวกับการศึกษามากที่สุด ผลการวิจัยเหล่านี้สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องอาชีพกับการเลือกเรื่องที่อ่านดังที่ไคกลาวมาแล้ว

ระดับการศึกษากับประเภทหนังสือ วีระ สุภากิจ (2520 : 167) พบว่า
 กรรมกรที่กำลังเรียนศึกษายุ่งใหญ่และกรรมกรที่ไม่ได้เรียนมีความสนใจหนังสือต่างกัน
 เช่น ศาสนา วิทยาศาสตร์ประยุกต์ ศิลปะและการบันเทิง ประวัติศาสตร์ไม่ต่างกัน
 แต่กรรมกรที่กำลังเรียนศึกษายุ่งใหญ่สนใจอ่านหนังสือเกี่ยวกับปรัชญา ความรู้ทั่วไป สังคม-
 ศาสตร์ ภาษาศาสตร์ และวิทยาศาสตร์มากกว่ากรรมกรที่ไม่ได้เรียนศึกษายุ่งใหญ่

จากการปริทัศน์งานวิจัยข้างต้นพบว่าการศึกษาการอ่านในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็น
 การศึกษาการอ่านของนิสิต นักศึกษา สถาบันต่าง ๆ ซึ่งพบว่าลักษณะเฉพาะบุคคลอันได้แก่ เพศ
 อาชีพ อายุ ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการอ่าน คือประเภท จำนวน
 ความถี่ และแหล่งที่ได้หนังสืออ่าน กล่าวคือ ชายและหญิงมีความสนใจอ่านหนังสือต่างประเภท
 กัน ชายอ่านหนังสือพิมพ์โดยเฉลี่ยไ้มากกว่าหญิง ในเรื่องการอ่าน และอาชีพหรือในเรื่อง
 สาขาวิชาที่ศึกษา พบว่าผู้อ่านสนใจอ่านเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอาชีพหรือสาขาที่กำลังศึกษา สำหรับ
 ปริมาณการอ่าน ครูและนิสิตนักศึกษาอ่านหนังสือโดยเฉลี่ย 1-5 เล่มต่อเดือน ซึ่งมากกว่าผู้
 ประกอบอาชีพอื่น ๆ งานวิจัยที่ปริทัศน์ทุกงานใช้แบบสอบถามรวบรวมข้อมูลซึ่งต่างกับงานวิจัย
 การอ่านในต่างประเทศที่นอกจากใช้แบบสอบถามแล้วยังใช้การสัมภาษณ์ผู้อ่านที่บ้านหรือสัมภาษณ์
 ทางโทรศัพท์ งานวิจัยที่นำมาปริทัศน์นี้ได้นำมาแสดงไว้ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2

การวิจัยการอ่านหนังสือและหนังสือพิมพ์ในประเทศ

ผู้วิจัย	เรื่องที่วิจัย	ปี	ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	จำนวนผู้ให้ ข้อมูล (คน)	วิธีการรวบรวม ข้อมูล
กอบแก้ว บุญไชย	ปริมาณและเวลาที่นักศึกษาใช้ในการอ่าน	2510	นักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ	300	แบบสอบถาม
ชัยยงค์ คำนุสรวรศักดิ์	การอ่านหนังสือพิมพ์ของนักศึกษาวิทยาลัยพาณิชย- การพระนคร	2512	นักศึกษาวิทยาลัยพาณิชยการพระ- นคร	400	แบบสอบถาม
นพพร ปรีชญณะ	การอ่านหนังสือพิมพ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย วิทยาลัยต่าง ๆ โดยศึกษาถึงเพศและระดับชั้น ที่มีผลต่อการอ่าน	2508	นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นักศึกษามหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ นักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร	425	แบบสอบถาม
นรินทร์ บุญชู	การอ่านหนังสือพิมพ์ของนิสิตโดยศึกษาถึงเพศ และคณะที่มีผลต่อการอ่าน	2519	นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	1,271	แบบสอบถาม
ดวงพร ศุภชัยพานิชพงศ์	การอ่านของผู้ใช้หอสมุดแห่งชาติ ศึกษาถึงเพศ และอาชีพที่มีผลต่อการอ่าน	2519	ผู้อ่านในหอสมุดแห่งชาติ	656	แบบสอบถาม
ทัศนาศา หาญพล	พฤติกรรมการอ่านโดยทั่ว ๆ ไป เช่นประเภท หนังสือที่ชอบอ่าน	2519	นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง	851	แบบสอบถาม

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ผู้วิจัย	เรื่องที่วิจัย	ปี	ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	จำนวนผู้ให้ ข้อมูล (คน)	วิธีการรวบรวม ข้อมูล
ปิยะพร คิชโสภณ	พฤติกรรมการอ่านหนังสือพิมพ์ทั่ว ๆ ไป	2514	นักศึกษาโรงเรียนพยาบาลสงขลา	200	แบบสอบถาม
ประคอง นาควานิช	การอ่านหนังสือพิมพ์ของนักศึกษาโดยศึกษาถึง เพศซึ่งมีผลต่อการอ่าน	2521	นักศึกษาอาชีวศึกษาในพระนครและ ธนบุรี	324	แบบสอบถาม
ประทีป พงกษากิจ	การอ่านหนังสือพิมพ์โดยศึกษาถึงเพศและผลการ เรียนที่มีผลต่อการอ่าน	2514	นักศึกษามหาวิทยาลัยครู เทพสตรี	410	แบบสอบถาม
ประสิทธิ์ กาพย์ก้อน	การอ่านหนังสือพิมพ์โดยศึกษาถึงเพศ อายุ ระดับชั้นที่มีผลต่อการอ่าน	2512	นักศึกษามหาวิทยาลัยการศึกษาระธานมิตร	489	แบบสอบถาม
ฉลิวัลย์ รองสวัสดิ์	พฤติกรรมการอ่านโดยทั่วไป	2519	นักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	445	แบบสอบถาม
วารศิริ ธรรมประดิษฐ์	พฤติกรรมการอ่านโดยทั่วไป	2523	นักศึกษาด้านเทคโนโลยีพระจอม เกล้าวิทยาเขตเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง	316	แบบสอบถาม
วีระ สุภากิจ	เพศ ระดับการศึกษา อายุที่มีผลต่อการอ่าน	2520	กรรมกรโรงงานอุตสาหกรรม 5 แห่ง จังหวัดสมุทรปราการ	374	แบบสอบถาม

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ผู้วิจัย	เรื่องที่วิจัย	ปี	ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	จำนวนผู้ให้ ข้อมูล (คน)	วิธีการรวบรวม ข้อมูล
สุทัศน์ กี่ศิริ	พฤติกรรมการอ่านโดยทั่วไปและศึกษาถึงนิสิตที่ เรียนวิชาเอกต่างกัันมีผลต่อการอ่าน	2518	นิสิตคณะอักษรศาสตร์	713	แบบสอบถาม
สุรพล ฤกษ์สำเร็จ	พฤติกรรมการอ่านโดยทั่วไป	2518	ชาวบ้านใหม่ ต.ไผ่กองดิน อ.บาง ปลาม้า จ.สุพรรณบุรี	214	แบบสอบถาม
สมทรง แสงแก้ว	พฤติกรรมการอ่านหนังสือพิมพ์	2515	นักศึกษาที่มาไตหอสมุดแห่งชาติ	100	แบบสอบถาม
อัญชลี แหม่มชุกฉิน	พฤติกรรมการอ่านโดยทั่วไปและศึกษานิสิตเรียน วิชาเอกต่างกัันมีผลต่อการอ่าน	2518	นิสิตครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	713	แบบสอบถาม
อุไร ชุมเย็น	พฤติกรรมการอ่านโดยทั่วไปและการเลือกหนังสือ อ่านของครูแต่ละสายวิชา	2519	ครูโรงเรียนรัฐบาล ระดับมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร 12 โรงเรียน	656	แบบสอบถาม
อุไรวรรณ พันธุ์ประพันธ์	เพศกับการเลือกหนังสืออ่าน	2515	นิสิตครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	83	

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ศึกษาเกี่ยวกับการอ่านของผู้ใช้ห้องสมุดประชาชน ดังนั้น การปริทัศน์วรรณกรรมคงจะไม่ครบถ้วนถ้าไม่กล่าวถึงงานที่เกี่ยวข้องกับผู้^{๒๒}ใช้ห้องสมุดประชาชน

การวิจัยการใช้ห้องสมุดประชาชนในต่างประเทศ

การวิจัยการใช้ห้องสมุดประชาชนในต่างประเทศมีหลายรายการ ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาผู้^{๒๒}ใช้ห้องสมุดในสหรัฐ โดยผู้วิจัยศึกษาลักษณะเฉพาะบุคคลของผู้^{๒๒}ใช้ห้องสมุด ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ เชื้อชาติ ซึ่งมีผลต่อการ^{๒๒}ใช้ห้องสมุดประชาชน อันได้แก่ ประเภทหนังสือในห้องสมุดที่ผู้^{๒๒}ใช้ชอบอ่าน ความถี่ วัตถุประสงค์ในการมาใช้

งานวิจัยเกี่ยวกับการ^{๒๒}ใช้ห้องสมุดประชาชนที่ได้ปริทัศน์พบว่าเป็นการศึกษาการใช้ห้องสมุดประชาชนในสหรัฐ ถึง 9 รายการ ได้แก่ การใช้ห้องสมุดประชาชนในรัฐแมริแลนด์ (Bundy 1967:961) รัฐอิลลินอยส์ (Goldher 1980:641-643; Krenus 1973:115-131) เมืองบัลติมอร์ ถึง วอชิงตัน (Garrison 1974:193-205) เมืองซีราคิวส์ (D'Elia 1981:123-140) เมืองนิวยอร์ก (Reuntree 1979:486-487) รัฐโอไฮโอ (Osiebe 1981:13-17) และการศึกษาของสมาคมห้องสมุดอเมริกันเกี่ยวกับการ^{๒๒}ใช้ห้องสมุดประชาชนรัฐต่าง ๆ ซึ่งมีใคร่ระบุไว้อีก 2 รายการ (American read & use libraries 1978:2465-2466; Eberhart ed, 1976:206-209) นอกจากการศึกษาการใช้ห้องสมุดประชาชนในสหรัฐแล้วยังมีการศึกษาการใช้ห้องสมุดประชาชนในประเทศอินเดีย โดย ซาไฮ (Sahai) สำนวนการใช้ห้องสมุดประชาชนที่เมืองปัตนะ (Sahai 1971:151-157) และอุมปาธิ (Umapathy 1976:165-171) สำนวนการใช้ห้องสมุดประชาชนที่เมืองไมซอร์ งานวิจัยดังกล่าวได้นำมาแสดงในตารางที่ 3

การวิจัยดังกล่าวข้างต้น แยกได้เป็น 2 แนวทางด้วยกัน คือ

1. การวิจัยลักษณะเฉพาะบุคคล และ องค์ประกอบต่าง ๆ กับการมาใช้ห้องสมุดประชาชน ลักษณะเฉพาะบุคคลที่นำมาศึกษาได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และ เชื้อชาติ องค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการมาใช้ห้องสมุดที่นำมาศึกษาคือเรื่องระยะทาง

2. การสำรวจพฤติกรรมการอ่านโดยทั่ว ๆ ไป ได้แก่ความถี่ในการมาใช้ห้องสมุดประชาชน ประเภทหนังสือในห้องสมุดที่ผู้ใช้ชอบอ่าน และวัตถุประสงค์ในการมาใช้ห้องสมุดประชาชน เป็นต้น

ผลการวิจัยลักษณะเฉพาะบุคคลและองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการมาใช้ห้องสมุด

ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของ อายุ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ เชื้อชาติ ระยะทาง กับความถี่ในการมาใช้ห้องสมุด ประเภทหนังสือที่ชอบอ่านซึ่งปรากฏผลดังนี้

อายุกับการมาใช้ห้องสมุดประชาชน การวิจัยการใช้ห้องสมุดประชาชนเกือบทุกรายการได้ศึกษาอายุของผู้ใช้ห้องสมุด โดยแบ่งช่วงอายุของผู้ใช้แตกต่างกันไป เช่น อุมปาธิ (Umapathy 1976:165-171) แบ่งช่วงอายุผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนไว้ 4 ช่วงอายุคือ 16-20 ปี 21-30 ปี 31-40 ปี และ 41-50 ปี บันดี (Bundy 1967:950-961) แบ่งช่วงอายุออกเป็น 4 ช่วง เช่นกัน แต่ละช่วงอายุแตกต่างกันคือ 12-16 ปี 17-21 ปี และ 35-50 ปี เป็นต้น งานวิจัยที่ศึกษาอายุผู้ใช้ห้องสมุดแต่ละรายการ ให้ผลที่คล้ายคลึงกันคือ การมาใช้ห้องสมุดประชาชนจะมากในช่วงอายุหนึ่งซึ่งจะเป็นช่วงอายุน้อย ต่อจากนั้นเมื่ออายุมากขึ้นการมาใช้ห้องสมุดประชาชนจะลดลง

จากการศึกษาของสมาคมห้องสมุดอเมริกันใน ค.ศ. 1975 และ 1978 ได้ผลตรงกันคือ ผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนส่วนใหญ่อายุ 18-34 ปี (Americans read and use libraries, says Gallup 1978:2465-2466; Eberhart ed. 1976:206-209) ซึ่งใกล้เคียงกับผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนในอินเดียซึ่งส่วนใหญ่อายุ 21 - 30 ปี (Umapathy 1974 : 165 - 171)

อย่างไรก็ตามการวิจัยอีก 3 รายการได้ผลแตกต่างกันคือ โกลดอร์ (Goldhor 1980:641-643) วิจัยการใช้ห้องสมุดประชาชนในรัฐแมริแลนด์ พบว่าผู้ใช้ห้องสมุดมากที่สุดคือผู้มีอายุ 35-50 ปี ในขณะที่ผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนในรัฐอิลลินอยส์ ส่วนใหญ่อายุ 30-39 ปี รวนทรี (Rountree ed. 1979:486-487) พบว่าผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนนิวออลีนส์ส่วนใหญ่อายุ 23-40 ปี อาจกล่าวได้ว่าผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนมากที่สุดคือผู้มีอายุน้อย แต่ขณะเดียวกันมีบางรัฐที่มีผู้มีอายุมากใช้ห้องสมุดประชาชนมาก

ส่วนการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการใช้ของสมุดประชาชน ปรากฏผลแตกต่างกัน ครอนัส (Kronus 1973:117) ได้รวบรวมงานวิจัยการใช้ของสมุดประชาชนในสหรัฐ 45 รายการ พบว่ามี 38 รายการที่วิจัยเรื่องอายุกับการใช้ของสมุดประชาชน จากผลการศึกษาทั้ง 38 รายการ ครอนัสสรุปว่า อายุ และระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการใช้ของสมุดประชาชนมากที่สุด แต่ผลการวิจัยของรีส์และเพรสเลย์ (Rees & Paisley, quoted in Zweizic and Brenda 1977:239) ซึ่งศึกษาการใช้ของสมุดประชาชนในสหรัฐเช่นเดียวกัน ได้ผลต่างกันคือ อายุไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้ของสมุดประชาชนโดยตรง แต่ขึ้นอยู่กับระดับการศึกษาด้วย คือผู้มีการศึกษาต่ำอายุจะไม่มีความสัมพันธ์กับการมาใช้ของสมุดประชาชน แต่ผู้มีการศึกษาสูง อายุจะมีความสัมพันธ์กับการมาใช้ของสมุดประชาชน ส่วนไวซิดและบรันทา (Zweizic & Brenda 1977:239) ศึกษาการใช้ของสมุดประชาชนในสหรัฐ ได้ผลแตกต่างจากที่ครอนัส (Kronus) รวบรวมไว้ คือพบว่าอายุมีความสัมพันธ์กับการมาใช้ของสมุดประชาชนอยู่บางแต่น้อยมาก กล่าวคืออายุมีความสัมพันธ์เป็นอันดับ 6 รองจากตัวแปรอิสระอื่น ๆ อันได้แก่จำนวนหนังสือที่บ้าน อิทธิพลของชุมชน ระดับการศึกษา แหล่งความรู้ที่เคยได้รับและเพศ สำหรับงานวิจัยของครอนัสเอง (Kronus 1973:115-131) ซึ่งศึกษาการใช้ของสมุดประชาชนในสหรัฐได้ผลตรงกันข้ามกับงานวิจัยที่เขาปริทัศน์ไว้ กล่าวคือพบว่าอายุไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้ของสมุดประชาชนเลย ผลการวิจัยที่แตกต่างกันนี้อาจเป็นเพราะระยะเวลา และกลุ่มประชากรที่ใช้แตกต่างกัน ดังนั้นจึงเป็นการยากที่จะสรุปตายตัวว่าอายุมีความสัมพันธ์กับการใช้ของสมุดประชาชน

ระดับการศึกษา ระดับการศึกษาเป็นลักษณะเฉพาะบุคคลอีกประการหนึ่งที่ผู้วิจัยการใช้ของสมุดประชาชนสนใจศึกษา จากการศึกษาการใช้ของสมุดประชาชนในสหรัฐ 4 รายการ คือการใช้ของสมุดประชาชนทั่ว ๆ ไป การใช้ของสมุดประชาชนใน 16 รัฐ เช่นที่เมืองบัลติมอร์ ถึงวอชิงตัน ดี.ซี. รัฐอิลลินอยส์ และที่เมืองไมซอร์ประเทศอินเดีย ได้ผลตรงกันทุกรายการคือผู้ใช้ของสมุดประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีการศึกษาสูง จบการศึกษาระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย (Americans read & use libraries, says Gallup 1978:2465-2466; Eberhart ed. 1976:206-209; Garrison 1974:193-205; Goldhor 1980:641-643; Umaphy 1976:165-171)

จากการปริทัศน์งานวิจัย จำนวน 16 รายการที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับการใช้ห้องสมุดประชาชนในสหรัฐของไวซิกและเบรนคา (Zweizic & Brenda 1977:239-240) และผลการวิจัยของรีส์และเพสเรย์ (Rees & Paisley, quoted in Zweizic and Brenda 1977:239-240) และครอนัส (Kronus 1973:115-131) ได้ผลตรงกันคือระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการมาใช้ห้องสมุดประชาชนเป็นอันดับแรก อย่างไรก็ตามการวิจัยของไวซิก (Zweizic 1977:239-240) ได้ผลการวิจัยแตกต่างออกไปเล็กน้อยคือระดับการศึกษาไม่ได้มีความสัมพันธ์กับการใช้ห้องสมุดประชาชนเป็นอันดับแรก ดังผลที่ปรากฏในงานวิจัยรายการอื่น ๆ แต่ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการมาใช้ห้องสมุดประชาชนเป็นอันดับที่ 3 ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการใช้ห้องสมุดประชาชน ระดับการศึกษาทำให้บุคคลต่าง ๆ เห็นความสำคัญของการอ่าน และระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับอาชีพ ซึ่งจะทำให้บุคคลต่าง ๆ มาใช้ห้องสมุดประชาชนมากขึ้น แตกต่างกันไป

เพศ จากการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างหญิงกับชาย พบว่าส่วนใหญ่หญิงจะมีเวลาว่างมากกว่าชาย มีหญิงจำนวนมากที่ทำงานอิสระเช่นเป็นแม่บ้าน การวิจัยการใช้ห้องสมุดประชาชนส่วนใหญ่จึงพบว่าหญิงมาใช้ห้องสมุดประชาชนมากกว่าชาย (Eberhart ed. 1976:206-209; Goldhor 1980:641-643) แต่การวิจัยของอุมปาซี (Umapathy) ในประเทศอินเดีย เมื่อ ค.ศ. 1976 ได้ผลตรงข้ามคือชายมาใช้ห้องสมุดมากกว่าหญิง

จากการวิเคราะห์ เพศและการใช้ห้องสมุด ไวซิกและเบรนคา (Zweizic & Brenda 1977:239) และครอนัส (Kronus 1973:115-131) พบว่าเพศมีอิทธิพลต่อการมาใช้ห้องสมุดประชาชน หมายความว่าเพศไม่มีความสัมพันธ์กับการมาใช้ห้องสมุดประชาชน ทั้ง ๆ ที่ผู้หญิงมาใช้ห้องสมุดประชาชนมากกว่าชาย แต่จากงานวิจัย 38 รายการที่ครอนัส (Kronus 1973:115-131) ปริทัศน์นี้ชี้แจงว่าเพศมีความสัมพันธ์กับการมาใช้ห้องสมุดประชาชน รองจาก อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเพศมีความสัมพันธ์กับการใช้ห้องสมุดประชาชนระดับต่ำ หรืออาจจะไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้ห้องสมุดประชาชนเลย แม้ผลการวิจัยหลาย

รายการระบุว่า หญิงมาใช้ของสมุคประชาชนมากกว่าชายก็ตาม

อาชีพและรายได้ เป็นลักษณะเฉพาะบุคคลที่ช่วยชี้ให้เห็นว่าบุคคลนั้น ๆ มีความจำเป็น หรือมีเวลาพอที่จะมาใช้ของสมุคประชาชนหรือไม่ หรือมาใช้ของสมุคประชาชนได้บ่อยครั้งเพียงใด ผู้มีรายได้น้อยอาจไม่มีเวลามาใช้ของสมุคประชาชนเลยเพราะต้องทำงานตลอดเวลาเพื่อเพิ่มพูนรายได้ ขณะเดียวกันผู้มีรายได้น้อยหรือว่างงานอาจมาใช้ของสมุคบ่อยควยสาเหตุต่าง ๆ กัน เช่น ต้องการอ่านหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อประกอบการงานเป็นต้น สำหรับผู้มีรายได้สูงอาจมาใช้ของสมุคบ่อยเพราะมีเวลาว่างพอ หรือในทางตรงข้ามบุคคลเหล่านั้นอาจมาใช้ของสมุคน้อยมากหรือไม่มาใช้เลย เพราะต้องประกอบธุรกิจตลอดเวลา และมีกำหนดหนังสือที่ต้องการอ่านได้ควยการซื้อ

การวิจัยเรื่องอาชีพกับการมาใช้ของสมุคประชาชน ปรากฏผลดังนี้คือ ที่เมืองไมซอร์ ประเทศอินเดีย และที่รัฐแมริแลนด์ ผู้มาใช้ของสมุคประชาชนมากที่สุดคือ นักศึกษา (Bundy 1967:950-951; Umapathy 1976:165-171) รองลงมาคือ ครู อาจารย์ ผู้ทำงานคานเทคนิค วิศวกร (Bundy 1967:950-951; Goldhor 1980:641-643)

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับการมาใช้ของสมุคประชาชน ปรากฏว่าอาชีพมีความสัมพันธ์กับการมาใช้ของสมุคน้อยมาก (Zweizig Brenda 1977:240) มีงานวิจัยบางรายการพบว่าอาชีพไม่มีความสัมพันธ์กับการมาใช้ของสมุคประชาชนเลย (Kronus 1973:115-131) ทั้งนี้เนื่องจากอาชีพและรายได้เกี่ยวข้องกับระดับการศึกษา เมื่อระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการมาใช้ของสมุคประชาชนแล้ว อาชีพและรายได้จึงไม่มีความสัมพันธ์กับการมาใช้ของสมุคอีก

เชื้อชาติ ไวซิก และ เบรนดา (Zweizic & Brenda 1977:240) นวัตกรรมงานวิจัย 6 รายการในประเด็นดังกล่าว พบว่าเชื้อชาติไม่มีความสัมพันธ์กับการมาใช้ของสมุคประชาชน ขณะที่การวิจัยเรื่องเชื้อชาติกับการมาใช้ของสมุคประชาชนยังมีน้อยมาก

ระยะทาง ระยะทางเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งในการมาใช้ของสมุคประชาชน ถ้าของสมุคอยู่ไกล หรือการเดินทางมาไม่สะดวก ย่อมมีผลต่อการมาใช้ของสมุค จากการวิจัย

ที่รัฐโอไฮโอ พบว่าการที่บุคคลต่าง ๆ มาใช้ห้องสมุดประชาชนบ่อยหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับระยะทางเป็นสิ่งสำคัญที่สุด (Osiope 1981:13-17) นอกจากนี้องค์การกัลลอป ในสหรัฐ (Gallup Poll Surveys American Library Role 1976:75) การวิจัยของจันคเลอร์ (Chandler) และโครโต (Croteau) ที่เกาะปริงซ์เอดเวิร์ด ในปี ค.ศ. 1940 การวิจัยของเอลริค (Elrick) และลอริจ (Lauridge) ในสหรัฐ ค.ศ. 1977 (Quoted in Palmer 1981:319) ช่วยย้ำอีกว่าผู้ที่ใช้ห้องสมุดประชาชนบ่อย ๆ คือผู้ที่อาศัยอยู่ไกลห้องสมุดประชาชนภายในระยะ 2 ไมล์ แต่จากการวิจัยการใช้ห้องสมุดรัฐนิวเจอร์ซีย์ เมื่อ ค.ศ. 1976 พบว่าระยะทางไม่ใช่ตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อการใช้ห้องสมุดประชาชน แต่ลักษณะของผู้ใช้บางประการที่ทำให้ผู้ใช้คำนึงถึงเรื่องระยะทางในการมาใช้ห้องสมุดประชาชนมากกว่า กล่าวคือผู้มีการศึกษาระดับมัธยมหรือน้อยกว่านี้ มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 เหรียญ อายุ 50 ปีขึ้นไป หรือสมรสแล้ว พอใจที่จะใช้ห้องสมุดเล็ก ๆ ใกล้บ้านซึ่งสามารถเดินไปได้มากกว่าที่จะใช้ห้องสมุดใหญ่ ๆ ที่อยู่ไกล ในทางตรงกันข้าม ผู้มีอายุระหว่าง 18 ถึง 34 ปี เป็นนักธุรกิจ จบการศึกษาระดับวิทยาลัย และเป็นโสด พอใจที่จะเดินทางไปใช้ห้องสมุดใหญ่ ๆ โดยไม่คำนึงถึงว่าระยะทางจะไกลหรือไม่ (Quoted in Palmer 1981:331) จากการวิจัยผู้มาใช้ห้องสมุดประชาชนที่เมืองมัลคิมอร์และวอชิงตัน ดี.ซี. (Garrison 1974:193-205) ได้ผลสอดคล้องกับการวิจัยของห้องสมุดนิวเจอร์ซีย์ คือระยะทางไม่ใช่สาเหตุสำคัญที่มีผลต่อการมาใช้หรือไม่มาใช้ห้องสมุด แต่การที่มีผู้มาใช้ห้องสมุดสืบเนื่องมาจากที่ผู้ใช้ทราบว่าห้องสมุดประชาชนนั้น ๆ ได้จัดกิจกรรมใหม่ ๆ เป็นพิเศษนั่นเอง (D'Elia 1980:426) นอกจากนี้จากการวิจัยของสมาคมห้องสมุดอเมริกันในปี ค.ศ. 1975 (Eberhart ed. 1976:206-209) ยังพบว่าผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนส่วนใหญ่อยู่ห่างจากห้องสมุดที่เขาใช้ถึง 15 ไมล์ หรือมากกว่านี้ จากการสัมภาษณ์ผู้ที่ไม่มาใช้ห้องสมุดประชาชนทำให้ทราบว่าระยะทางไม่ใช่สาเหตุที่ทำให้เขาไม่มาใช้ห้องสมุด แต่เป็นเพราะเขาไม่สนใจ ไม่เห็นความสำคัญของห้องสมุด และไม่มีเวลาบุคคลเหล่านี้คิดว่าเขาจะไม่ไปใช้ห้องสมุดแม้ว่าห้องสมุดนี้จะอยู่ใกล้บ้าน

ผลการวิจัยเรื่องระยะทางกับการใช้ห้องสมุดประชาชนดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าระยะทางมีความสัมพันธ์กับผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนเฉพาะกลุ่ม กล่าวคือผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนที่มีการศึกษาน้อย รายได้น้อย มีครอบครัวแล้ว หรืออายุมากมักพิจารณาถึงความสะดวกรวดเร็ว และความประหยัดในการเดินทางจึงไปใช้ห้องสมุดใกล้บ้านที่สามารถเดินไปได้ แต่บุคคลที่มีการศึกษาสูง

รายได้มาก ยังเป็นโสด หรืออายุยังน้อยอยู่ มักพิจารณาถึงสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ วัสดุ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ห้องสมุดจัดขึ้นเป็นพิเศษโดยไม่คำนึงถึงระยะทาง

การวิจัยการใช้ห้องสมุดประชาชนยังได้มีการศึกษาองค์ประกอบอื่น ๆ ที่มีผลต่อการ
ใช้ห้องสมุดประชาชน ครอนัส (Kronus 1973:115-131) พบว่าการวางแผนเพิ่มพูนการ
ศึกษาของตัวเองให้สูงขึ้น การวางแผนให้ลูกเรียนในวิทยาลัยเอกชน บ้านที่อยู่อาศัยในเขต
เมือง หรือเขตที่มีประชากรมาก เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้บุคคลนั้น ๆ มาใช้ห้องสมุด
บ่อย ส่วนไวซิก และเบรนดา (Zweizig & Brenda 1977:243) พบว่าความต้องการความ
รู้ด้านต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบสำคัญในการมาใช้ห้องสมุด รัสและเพสเลย์ (Rees & Paisley,
quoted in Zweizig Brenda 1977:243) พบว่าความต้องการประสบความสำเร็จของ
แต่ละบุคคลจะเป็นแรงกระตุ้นสำคัญให้มาใช้ห้องสมุดประชาชน

การสำรวจพฤติกรรมการอ่านโดยทั่วไป

การวิจัยการใช้ห้องสมุดประชาชนที่นิยมศึกษากันอีกแนวหนึ่งคือการสำรวจการใช้
ห้องสมุดโดยทั่วไป เช่นสำรวจปริมาณการใช้ห้องสมุด ประเภทหนังสือในห้องสมุดที่ผู้ใช้
ชอบอ่าน วัตถุประสงค์ในการมาใช้ห้องสมุด รวมถึงปัญหาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ

ปริมาณการมาใช้ห้องสมุด การศึกษาปริมาณการมาใช้ห้องสมุดประชาชนส่วนใหญ่
ใช้วิธีนับจำนวนครั้งเป็นส่วนใหญ่ งานวิจัยพบว่า ผู้ใช้ห้องสมุดที่เมืองปัตนะ ประเทศอินเดีย
ส่วนใหญ่มาใช้ห้องสมุด 1 ครั้ง ต่อสัปดาห์ ผู้ใช้ห้องสมุดเมืองไมซอร์มาใช้ห้องสมุดทุกวัน
(Sahai 1971:151-157; Umopathy 1976:165-171) ส่วนผู้ใช้ห้องสมุดในรัฐแมริแลนด์
สหรัฐ ส่วนใหญ่มาใช้ห้องสมุด 1 หรือ 2 ครั้งต่อเดือน (Bundy 1967:950-961)
และจากการสำรวจของสมาคมห้องสมุดอเมริกันสำรวจพบว่าโดยเฉลี่ยแล้วผู้ใช้ห้องสมุดประชาชน
มาใช้ 6 ครั้งต่อปี

นอกจากการวัดปริมาณการมาใช้ห้องสมุดโดยการนับจำนวนครั้งแล้ว ไวซิก (Zweizig,
quoted in D' Elia 1981:123-140) ได้วัดปริมาณการมาใช้ห้องสมุด 3 วิธีคือ
นับจำนวนครั้งการมาใช้ห้องสมุด จำนวนครั้งที่โทรศัพท์มา และจำนวนสาเหตุที่มาใช้ห้องสมุด

ส่วนเคลเลีย (D' Elia 1981:123-140) วัดปริมาณการมาใช้ห้องสมุดละเอียดลงไปอีกคือ นับจากจำนวนครั้งในการมาใช้ห้องสมุดแต่ละครั้ง ระยะเวลาโดยเฉลี่ยในการมาใช้ห้องสมุดแต่ละครั้ง จำนวนบริการที่ใช้ในการมาใช้ห้องสมุดแต่ละครั้ง และอัตราความสำคัญในการมาใช้ห้องสมุดแต่ละครั้ง จากการวิจัยปริมาณการมาใช้ห้องสมุด เคลเลีย (D' Elia 1981:426) ศึกษาตัวแปรอิสระ 5 ประการอันได้แก่ เรื่องความรู้เรื่องกิจกรรมพิเศษของห้องสมุดประชาชน ความรู้เรื่องบริการต่าง ๆ ของห้องสมุด ความรู้ถึงความสะดวกในการใช้บริการห้องสมุด และประสบการณ์การใช้ห้องสมุดประเภทอื่น ๆ ปรากฏว่า ปริมาณการมาใช้ห้องสมุดมีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องกิจกรรมพิเศษของห้องสมุด แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่น ๆ ที่เหลือ

ประเภทหนังสือ ผู้วิจัยเรื่องประเภทหนังสือที่ผู้ใช้ห้องสมุดนิยมอ่าน มักแบ่งหนังสือออกเป็นประเภทต่าง ๆ แยกต่างหาก เช่น หนังสือนวนิยาย และหนังสือที่ไม่ใช่นวนิยาย หรือหนังสืออ้างอิง และหนังสือหมวดต่าง ๆ จากการวิจัยผู้ใช้ห้องสมุดในสหรัฐเมื่อปี ค.ศ. 1979 (American read & use libraries, says Gallays 1978:2465-2466) และการวิจัยผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนที่เมืองเดลี (Delhi) ประเทศอินเดีย พบว่าผู้ใช้ห้องสมุดชอบอ่านนวนิยายมากที่สุด (Sahai 1971:151-157) แต่ผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนที่เมืองนิวยอร์ก และที่รัฐแมริแลนด์ในสหรัฐรวมทั้งผู้ใช้ห้องสมุดที่เมืองบัตนะ ในประเทศอินเดีย ชอบอ่านตำราเรียน ได้แก่หนังสืออ้างอิง สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ชีวิตประวัติ และวรรณคดี เป็นต้น (Bundy 1967:950-951; Reuntree ed. 1979:486-487; Sahai 1971:151-157)

วัตถุประสงค์ในการใช้ห้องสมุดประชาชน สำหรับการศึกษาวัตถุประสงค์ในการมาใช้ห้องสมุดประชาชน ปรากฏว่าได้ผลตรงกันทั้งการศึกษาในสหรัฐ และในอินเดีย กล่าวคือ ผู้มาใช้ห้องสมุดประชาชนมีวัตถุประสงค์เพื่อมาอ่านสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่นหนังสือวารสาร และหนังสือพิมพ์ในห้องสมุด หรือมาเพื่อยืมหนังสือไปอ่านภายนอกห้องสมุด (Americans read and use libraries, says Gallap 1978:2465-2466; Bundy 1967:950-961; Eberhark ed. 1976:206-209; Sahai 1971:151-157; Umapathy 1976:165-171) จากผลการวิจัย

ตั้งกล่าวแสดงว่าผู้ใช้ห้องสมุดสนใจอ่านสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ มากกว่ากิจกรรมของห้องสมุด ซึ่งต่าง
กับผลการวิจัยของเคเลีย (D' Elia 1981:123-140) ซึ่งพบว่า ผู้ใช้ห้องสมุดสนใจ
กิจกรรมต่าง ๆ ของห้องสมุด

จากการปริทัศน์งานวิจัยตั้งกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า ผู้มาใช้ห้องสมุดประชาชน
ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาระดับวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มีอายุน้อย เป็นหญิง โดยมาใช้ห้องสมุด
เฉลี่ยจำนวนวัน 1 ครั้ง ต่อสัปดาห์ ถึง 1-2 ครั้งต่อเดือน ผู้มาใช้ห้องสมุดเพื่ออ่านสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ
ทั้ง หนังสือ วารสาร และหนังสือพิมพ์ ผู้ใช้ห้องสมุดนิยมอ่านนวนิยาย และตำราเรียนต่าง ๆ
ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะเฉพาะบุคคลกับการมาใช้ห้องสมุดประชาชน ปรากฏว่า
อายุ และอาชีพ มีความสัมพันธ์กับการใช้ห้องสมุดในระดับต่ำ เพศ ไม่มีความสัมพันธ์กับการมา
ใช้ห้องสมุด ระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับการมาใช้ห้องสมุดมากที่สุด งานวิจัยที่ได้นำมา
ปริทัศน์นี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นหลักในการรวบรวมข้อมูล รองลงมาคือ การสัมภาษณ์
ผู้ใช้ห้องสมุดที่บ้าน และสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ งานวิจัยตั้งกล่าว ได้แสดงไว้ในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิจัยการใช้ของสมุดประชาชนในต่างประเทศ

ผู้วิจัย	เรื่องที่วิจัย	ปี	สถานที่	จำนวนผู้ให้ ข้อมูล (คน)	วิธีการรวบรวม ข้อมูล
กาย การ์ริสัน (Guy Garrison)	ระดับการศึกษา ความดีในการมาใช้ของสมุด ประชาชน	1968	เมืองบัลติมอร์ วอชิงตัน	21,385	แบบสอบถาม
คาร์ล แอล ครอนัส (Carol L. Kronus)	ความสัมพันธ์ของลักษณะเฉพาะบุคคล 14 ประการ กับการใช้ของสมุด	1968	รัฐอิลลินอยส์	2,031	สัมภาษณ์
จอร์จ เกลเลีย (George D'Elia)	ความถี่หรือปริมาณการใช้ของสมุด	1980	เมืองซีราคิวส์สหรัฐ	202	โทรศัพท์
เซตตี อุมปาธิ (Setty Umapathy)	อายุ เพศ อาชีพ ความดีและวัตถุประสงค์ใน การใช้ของสมุด	1974	เมืองไมซอร์ อินเดีย	100	แบบสอบถาม
คักกลาส ไววิกและเบรนดา เคอร์วิน (Douglas Zweizic Brenda Dervin)	ความสัมพันธ์ของลักษณะเฉพาะบุคคล 4 ประการ กับการมาใช้ของสมุด	1977	สหรัฐ	ไม่ระบุ	ไม่ระบุ
แมรี ลี บันดี้ (Mary Leed Bundy)	อายุ อาชีพ ประเภทหนังสือและวัตถุประสงค์ ในการใช้ของสมุด	1966	รัฐแมริแลนด์	21,385	แบบสอบถาม
สมาคมของสมุดอเมริกัน	ปริมาณการใช้ของสมุด วัตถุประสงค์ แหล่งที่ได้นั่งสื่อ ประเภทหนังสือ	1975 1978	สหรัฐ	1,515 1,561	โทรศัพท์ สัมภาษณ์

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ผู้วิจัย	เรื่องที่วิจัย	ปี	สถานที่	จำนวนผู้ให้ ข้อมูล (คน)	วิธีการรวบรวมข้อมูล
อี ซูซาน ปาล์มเมอร์ (E.Susan Palmer)	ระยะทางการมาไขของสมุก	1981	สหรัฐ	ไม่ระบุ	ไม่ระบุ
ห้องสมุดประชาชนนิวยอร์ก	ประเภทหนังสือที่ชอบอ่าน	1979	รัฐนิวยอร์ก	1,046	โทรศัพท์
เอส. เอ. โอลิโอมี (S.A.Osiele)	ระยะทางการไขของสมุก	1977	รัฐไอโฮโอ สหรัฐ	293	แบบสอบถาม

การวิจัยการใช้ของสมุดประชาชนในประเทศไทย

จากการปริทัศน์งานวิจัยเกี่ยวกับการใช้ของสมุดประชาชนในประเทศไทย ปรากฏว่าขณะนี้ม้งงานวิจัยเพียง 9 รายการ โดยงานดังกล่าวเป็นการสำรวจลักษณะเฉพาะบุคคล พฤติกรรมการใช้และทัศนคติของผู้ใช้ของสมุด ลักษณะเฉพาะบุคคลที่นิยมสำรวจคือ อายุ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ ส่วนพฤติกรรมการใช้ของสมุดได้แก่ ปริมาณหรือความถี่ในการใช้ของสมุด ประเภทหนังสือที่ชอบอ่าน วัตถุประสงค์ แรงจูงใจ ปัญหา และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการใช้ของสมุดประชาชน

สุรางค์ กุณวณิช (2517) อุบลวรรณ กิตติมานนท์ (2521) และ สุกใจ เพ็ชรศิริ (2522) ได้ศึกษาลักษณะเฉพาะและพฤติกรรมการใช้ของสมุดประชาชน กรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ได้มีผู้ศึกษาลักษณะเฉพาะบุคคลและพฤติกรรมการอ่านตลอดจนความคิดเห็นของผู้ใช้ของสมุดที่มีต่อบริการของสมุดประชาชนระดับจังหวัดสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้วิจัยได้แยกศึกษาตามภาคต่าง ๆ คือ ภาคเหนือ 13 จังหวัด ได้แก่ จังหวัด กำแพงเพชร เชียงราย เชียงใหม่ ตาก น่าน พะเยา พิษณุโลก เพชรบูรณ์ แพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน สุโขทัย และอุตรดิตถ์ ภาคใต้ 15 จังหวัด ได้แก่ กระบี่ ชุมพร ตรัง นครศรีธรรมราช นราธิวาส ประจวบคีรีขันธ์ ปัตตานี พังงา พัทลุง ภูเก็ต ยะลา ระนอง สงขลา สตูล และ สุราษฎร์ธานี ภาคกลางตอนบน 11 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี ชัยนาท นครนายก นครสวรรค์ ปราจีนบุรี พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี สิงห์บุรี สุพรรณบุรี อ่างทองและอุทัยธานี ภาคกลางตอนล่าง 11 จังหวัด ได้แก่ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตราด นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี เพชรบุรี ราชบุรี สมุทรปราการ สมุทรสงคราม และสมุทรสาคร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 16 จังหวัด คือ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บุรีรัมย์ มหาสารคาม ยะโสธร ร้อยเอ็ด เลย ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย อุดร และอุบล (บุปผา เจริญทรัพย์ 2519; พิชรินทร์ สันทอง 2519; สุนิตย์ เบ็นสบาย 2519; อุบล รอดเอี่ยม 2519; สุภาพร นาทีกาญจนกุล 2519)

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าผู้ใช้ของสมุดส่วนใหญ่อายุน้อย สอดคล้องกับผลการวิจัยผู้ใช้ของสมุดประชาชนในต่างประเทศ (Dale ed. 1979:366;

Eberhart ed. 1976:206-209) ที่พบว่าผู้มีอายุน้อยมาไชของสมุคประชาชนมากกว่าผู้มีอายุมาก อายุเกี่ยวข้องกับการศึกษา ผู้มีอายุน้อยส่วนใหญ่เป็นนักเรียนหรือนักศึกษา ซึ่งจำเป็นตองคนควหาความรูประกอบการศึกษา ผู้มีอายุมากมักประกอบอาชีพแล้ว มีภาระรับผิดชอบมากจึงอาจมีเวลามาหองสมุคน้อย

เพศ จากงานวิจัย 9 รายการ มีเพียง 3 รายการ (สุรางค์ กุณวงษ์ 2517:91; สุกใจ เพ็ชรศิริ 2523:87; อุบลวรรณ กิตติมานนท์ 2521:13) ที่ศึกษาเรื่องเพศและไคผลตรงกันหมดกล่าวคือ ผู้ชายมาไชของสมุคประชาชนมากกว่าผู้หญิง ผลการวิจัยตรงกันข้ามกับผู้ไชของสมุคประชาชนในสหรัฐซึ่งพบว่าผู้ไชของสมุคส่วนใหญ่เป็นหญิง (Eberhart ed. 1976:206-209; Goldhor 1980:641-643)

ระดับการศึกษา งานวิจัยที่ศึกษาระดับการศึกษาของผู้ไชของสมุคประชาชนมี 4 รายการ เป็นงานวิจัยผู้ไชของสมุคประชาชนกรุงเทพมหานคร 3 รายการ และงานวิจัยผู้ไชของสมุคประชาชนจังหวัดภูเก็ต 1 รายการ ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้ไชของสมุคประชาชนกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี (สุกใจ เพ็ชรศิริ 2523:90; อุบลวรรณ กิตติมานนท์ 2521:15) แต่สุรางค์ กุณวงษ์ (2517:115) พบว่าผู้ไชของสมุคประชาชนกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่เป็นนักเรียนระดับมัธยมซึ่งตรงกับผลการวิจัยของสุกัญญา ตันติภัฒยาภรณ์ (2523:210) ที่พบว่าผู้ไชของสมุคประชาชนจังหวัดภูเก็ตส่วนใหญ่เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาเช่นเดียวกัน จากผลการวิจัยทั้ง 4 รายการนี้พอสรุปไคว่าผู้ไชของสมุคประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาถึงระดับปริญญาตรี

อาชีพ จากงานวิจัยเรื่องอาชีพของผู้ไชของสมุคประชาชนพบว่า ผู้มาไชของสมุคประชาชนมากที่สุดคือ นักเรียน นักศึกษา รองลงมาคือข้าราชการ (บุปผา เจริญทรัพย์ 2519:71; พัชรินทร์ ชันทอง 2519:66; สุภาภรณ์ นาทีกาญจนกุล 2519:73; สุนิทย เียนสหาย 2519:73; สุรางค์ กุณวงษ์ 2517:92; สุกใจ เพ็ชรศิริ 2523:92; อุบล รอคเอี่ยม 2519:67; อุบลวรรณ กิตติมานนท์ 2519:16) การที่ข้าราชการมาไชของสมุคมากเป็นอัน 2 รองจากนักเรียนนักศึกษาเพราะในต่างจังหวัดของสมุคประชาชนมักตั้งอยู่ใกล้กับหน่วยงานรัฐบาล

ข้าราชการมาใช้ห้องสมุดเวลาพักกลางวัน หรือหลังเลิกงานไต่สะดวก ในกรุงเทพมหานคร มีห้องสมุดประชาชนบางแห่งตั้งอยู่ใกล้กับหน่วยงานรัฐบาล เช่นห้องสมุดประชาชนบางเขน เป็นต้น ส่วนผู้ประกอบการอาชีพอื่นมาใช้ห้องสมุดประชาชนน้อย อาจเป็นควยสาเหตุต่าง ๆ กัน เช่นไม่ทราบว่าห้องสมุดอยู่ที่ใด ไม่มีเวลา ไม่สะดวกในการเดินทางเพราะห้องสมุดอยู่ไกล ไม่ทราบว่าจะมาห้องสมุดทำไม หรือไม่ทราบว่าห้องสมุดให้บริการอะไรแก่ประชาชน เขาใจว่าห้องสมุดเปิดบริการเฉพาะนักเรียน นักศึกษาเท่านั้น (สุกัญญา คันตักัลยาภรณ์ 2523:175-176)

ความถี่หรือปริมาณการใช้ห้องสมุด งานวิจัยหลายรายการพบว่าผู้ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่มาใช้ห้องสมุดมากกว่าสัปดาห์ละ 1 ครั้ง (บุปผา เจริญทรัพย์ 2519:172; พัชรินทร์ ชันทอง 2519:162; สุภาพร นาทีกาญจนกุล 2519:173; สุนิทย เียนสบาย 2519:167; สุกใจ เพ็ชรศิริ 2523:94; อุบล รอคเอี่ยม 2519:165; อุบลวรรณ กิตติมานนท์ 2519:22) โดยผู้ใช้ห้องสมุดเห็นว่าห้องสมุดมีสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่น่าสนใจ และเป็นประโยชน์

ประเภทหนังสือที่ผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนชอบอ่าน จากการวิจัยการใช้ห้องสมุดประชาชนในภาคต่าง ๆ ได้ผลตรงกันคือ ผู้ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่ชอบอ่านนวนิยายมากที่สุด (บุปผา เจริญทรัพย์ 2519:172; พัชรินทร์ ชันทอง 2519:162; สุภาพร นาทีกาญจนกุล 2519:174; สุนิทย เียนสบาย 2519:168; อุบล รอคเอี่ยม 2519:165) แต่การวิจัยผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนกรุงเทพมหานครได้ผลแตกต่างกันออกไปคือผู้ใช้ชอบอ่านหนังสือประเภทวิชาการ เช่นประวัติศาสตร์ ความรู้ทั่วไปมากที่สุด (สุรางค์ กุณวณิช 2517:93; อุบลวรรณ กิตติมานนท์ 2521:32)

วัตถุประสงค์และแรงจูงใจในการใช้ห้องสมุดประชาชน จากงานวิจัยพบว่าผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มาใช้ห้องสมุดเพื่อศึกษาค้นคว้าหนังสือและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่มีในห้องสมุด และมาเพื่อพักผ่อนและใช้เวลาว่างในการอ่านหนังสือ (สุกใจ เพ็ชรศิริ 2523:97; สุรางค์ กุณวณิช 2517:95; อุบลวรรณ กิตติมานนท์ 2521:18) ทั้งนี้เพราะผู้ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่เป็นนักเรียน นักศึกษา ส่วนผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนระดับจังหวัดตามภาคต่าง ๆ ส่วนใหญ่มาเพื่อยืมหรืออ่านหนังสือในห้องสมุด (บุปผา เจริญทรัพย์ 2519:172; พัชรินทร์ ชันทอง 2519:162; สุนิทย เียนสบาย 2519:168; สุภาพรนาทีกาญจนกุล 2519:174; อุบลรอคเอี่ยม 2519:165) ดังนั้นวัตถุประสงค์ในการใช้ห้องสมุดประชาชนย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะบุคคลและ

สภาพห้องสมุดแต่ละแห่งว่าเหมาะสมกับการอ่านภายในห้องสมุดหรือไม่

นอกจากผู้วิจัยสำรวจวัตถุประสงค์ในการมาใช้ห้องสมุดประชาชนของผู้ใช้แล้ว ยังได้ศึกษาถึงแรงจูงใจในการมาใช้ห้องสมุดด้วย ซึ่งปรากฏว่าผู้ใช้ห้องสมุดประชาชน กรุงเทพมหานครมาใช้ห้องสมุดเพราะสามารถเดินทางได้สะดวกเป็นอันดับแรก รองลงมา คือพอใจหนังสือและสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ ที่มีในห้องสมุด (สุคใจ เพ็ชรศิริ 2523:95) ผลการวิจัยของสุรางค์ กุณวณิช (2517:92) สนับสนุนความจริงข้อนี้คือผู้ใช้ห้องสมุด ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตใกล้ ๆ ห้องสมุดนั้น แต่สำหรับผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนในภาคต่าง ๆ ของประเทศ มาใช้ห้องสมุดเพราะพอใจบริการและกิจกรรมของห้องสมุดมากที่สุด (บุปผา เจริญทรัพย์ 2519:172; พัทธรินทร์ ชันทอง 2519:162; สุนิทย เียนสบาย 2519:168; สุภาพร นาฬิกาจุนกุล 2519:173; อุมล รอคเยี่ยม 2519:165) ในต่างจังหวัด ห้องสมุดประชาชนนับว่าเป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรมในวันสำคัญ ๆ และในโอกาสต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อห้องสมุดเป็นส่วนหนึ่งของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนประจำจังหวัด จึงจำเป็นต้องจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อประกอบงานการศึกษาออกโรงเรียนโดยสม่ำเสมอ

งานวิจัยที่ศึกษาการใช้ห้องสมุดประชาชนส่วนใหญ่มักสอบถามปัญหาและข้อเสนอแนะจากผู้ใช้ ปัญหาที่ผู้ใช้ระบุในการใช้ห้องสมุดคือ ครุภัณฑ์ไม่เพียงพอ สิ่งพิมพ์น้อยและไม่ตรงตามความต้องการ หนังสือส่วนมากมีสภาพชำรุด เก่า และไม่ทันเหตุการณ์ ส่วนข้อเสนอแนะที่ผู้ใช้เสนอได้แก่ให้ปรับปรุงบริการ เช่นให้มีการยืมหนังสือออกไปอ่านภายนอกได้ ให้เปิดบริการทุกวัน ปรับปรุงเนื้อที่ให้สัดส่วนเหมาะสม จัดหาและเพิ่มจำนวนหนังสือในสาขาวิชาต่าง ๆ โดยเฉพาะหนังสือที่เกี่ยวกับลัทธิการเมือง เป็นต้น ข้อเสนอแนะเหล่านี้บางข้อบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนได้นำมาปรับปรุงให้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดแล้ว เช่น การเปิดบริการให้ยืมหนังสือออกไปอ่านนอกห้องสมุด เป็นต้น

จากการปริทัศน์งานวิจัยทั้ง 9 รายการจะเห็นได้ว่าผู้วิจัยศึกษาจากผู้ใช้ห้องสมุดโดยตรง และการวิจัยทั้ง 9 รายการนี้ เป็นการสำรวจลักษณะเฉพาะบุคคลของผู้ใช้ห้องสมุดอันได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และพฤติกรรมการใช้ห้องสมุดได้แก่ ปริมาณหรือความถี่ในการใช้ ประเภทหนังสือที่ชอบอ่าน วัตถุประสงค์และแรงจูงใจในการมาใช้ห้องสมุด

แต่ผู้วิจัยทั้ง 9 รายไม่ได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของลักษณะเฉพาะบุคคลกับพฤติกรรมการใช้
ห้องสมุดด้านการวิจัยในต่างประเทศ ผลการวิจัยปรากฏว่าผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนส่วนใหญ่เป็น
ชายมีอายุระหว่าง 18-30 ปี เป็นนักเรียนหรือนักศึกษา ระดับมัธยมศึกษาถึงปริญญาตรี ผู้ใช้
ห้องสมุดส่วนใหญ่มาใช้ห้องสมุดมากกว่าสัปดาห์ละ 1 ครั้ง มาใช้ห้องสมุดเพื่อศึกษาค้นคว้า
หนังสือและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่มีในห้องสมุด โดยคำนึงถึงระยะทาง บริการและกิจกรรมของห้อง
สมุดเป็นสำคัญ

การวิจัยทั้ง 9 รายการนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นหลัก และได้นำงานวิจัยทั้ง 9
รายการนี้มาแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4

การวิจัยการใช้ห้องสมุดประชาชนในประเทศ

ผู้วิจัย	เรื่องที่วิจัย	ปี	สถานที่วิจัย	จำนวนผู้ให้ ข้อมูล (คน)	วิธีการรวบรวมข้อมูล
บุปผา เจริญทรัพย์	อายุ เพศ อาชีพ ประเภทหนังสือ ปริมาณและ วัตถุประสงค์ในการใช้ห้องสมุดประชาชน	2518	ห้องสมุดประชาชน ภาคเหนือ 13 จังหวัด	1,284	แบบสอบถาม
พัชรินทร์ ชันทอง	อายุ เพศ อาชีพ ประเภทหนังสือ ปริมาณและวัตถุประสงค์ ในการใช้ห้องสมุดประชาชน	2518	ห้องสมุดประชาชน ภาคใต้ 15 จังหวัด	880	แบบสอบถาม
สุกัญญา คันทิกัลยาภรณ์	ระดับการศึกษาและการใช้บริการห้องสมุด ประชาชน	2522	ห้องสมุดประชาชน จังหวัดภูเก็ต	600	แบบสอบถาม
สุคใจ เพ็ชรศิริ	อายุ เพศ อาชีพ ระดับการศึกษาและทัศนคติใน การใช้ห้องสมุดประชาชน	2522	ห้องสมุดประชาชน กรุงเทพมหานคร 6 แห่ง	301	แบบสอบถาม
สุดิษฐ์ เข็นสมาย	อายุ เพศ อาชีพ ประเภทหนังสือ ปริมาณและ วัตถุประสงค์ในการมาใช้ห้องสมุดประชาชน	2518	ห้องสมุดประชาชนภาค กลางตอนบน 11 จังหวัด	568	แบบสอบถาม
สุภาพร นทีกาญจนกุล	อายุ เพศ อาชีพ ประเภทหนังสือปริมาณและ วัตถุประสงค์ในการมาใช้ห้องสมุดประชาชน	2518	ห้องสมุดประชาชนภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ 16 จังหวัด	1,284	แบบสอบถาม

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ผู้วิจัย	เรื่องที่วิจัย	ปี	สถานที่วิจัย	จำนวนผู้ให้ ข้อมูล (คน)	วิธีการรวบรวม ข้อมูล
สุรางค์ กุณวงษ์	อายุ เพศ อาชีพ ระดับการศึกษาของผู้ใช้ห้อง สมุดและการปฏิบัติบ้านของห้องสมุด	2517	ห้องสมุดประชาชน กรุงเทพมหานคร 5 แห่ง	639	แบบสอบถาม
อุบล รอดเยี่ยม	อายุ เพศ อาชีพ ประเภทหนังสือ ปริมาณและ วัตถุประสงค์ในการใช้ห้องสมุดประชาชน	2518	ห้องสมุดประชาชนภาค กลางตอนล่าง 11 จังหวัด	769	แบบสอบถาม
อุบลวรรณ กิตติมานนท์	อายุ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ ปริมาณวัตถุ ประสงค์และประเภทหนังสือ	2521	ห้องสมุดประชาชน กรุงเทพมหานคร	180	แบบสอบถาม

งานวิจัยการอ่านของผู้ใช้ห้องสมุดประชาชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านของผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนมักศึกษาถึงความสัมพันธ์ของลักษณะเฉพาะบุคคลกับการอ่านของผู้ใช้ห้องสมุดประชาชน งานวิจัยเหล่านี้ได้ศึกษาในสถานที่ต่างกันคือ รัฐพิหารประเทศอินเดีย รัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐ และประเทศเกาหลี

ค.ศ. 1967 ชรี แนท ซาไฮ (Shri Nath Sahai 1972:161-176)

ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะเฉพาะบุคคลอันได้แก่ อายุ (ต่ำกว่า 18 ปี 19-35 ปี 36-55 ปี 55 ปีขึ้นไป) ระดับการศึกษา (สูงกว่ามัธยมศึกษา ระดับปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี ระดับวิชาชีพ) อาชีพ (เสมียนและข้าราชการ นักเรียน ครูและอาชีพอื่น ๆ แม่บ้าน เกษียณว่างงาน) รายได้ (ต่ำกว่า 300 รูปีต่อเดือน 301-500 รูปีต่อเดือน 500 รูปีขึ้นไปต่อเดือน) กับวัตถุประสงค์ในการอ่าน 4 ประการอันได้แก่ อ่านเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ อ่านเพื่อให้ได้งานใหม่ที่ดีขึ้น อ่านเพื่อเตรียมตัวสอบ และอ่านเพื่อความเพลิดเพลินหรือฆ่าเวลา โดยซาไฮศึกษาผู้ใช้ห้องสมุดประชาชน 3 แห่ง ในเมืองปัตนะ รัฐพิหาร จำนวน 300 คน ในจำนวนผู้ใช้ห้องสมุดประชาชน 300 คน ที่เลือกศึกษานี้ มีอายุระดับการศึกษา อาชีพกระจายกันในหลาย ๆ ระดับ ผลที่ได้คือ อายุมีความสัมพันธ์กับการอ่านเพื่อเพิ่มพูนความรู้และอ่านเพื่อเตรียมตัวสอบ แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับการอ่านเพื่อให้ได้งานที่ดีขึ้นและอ่านเพื่อความเพลิดเพลิน ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการอ่านเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ และอ่านเพื่อให้ได้งานที่ดีขึ้น แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับการอ่านเพื่อเตรียมตัวสอบ และอ่านเพื่อความเพลิดเพลิน อาชีพมีความสัมพันธ์กับการอ่านเพื่อความเพลิดเพลินหรือฆ่าเวลา แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับการอ่านเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ อ่านเพื่อหางานให้ดีขึ้น และอ่านเพื่อเตรียมตัวสอบ รายได้มีความสัมพันธ์กับการอ่านเพื่อให้ได้งานที่ดีขึ้น และอ่านเพื่อความเพลิดเพลิน แต่รายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับการอ่านเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ และอ่านเพื่อเตรียมตัวสอบ

จุง เอส คิม (Choeng H. Kim) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของอายุ (ต่ำกว่า 20 ปี 20-29 ปี 30-39 ปี 40 ปีขึ้นไป) เพศ (ชาย หญิง) ระดับการศึกษา (ประถม มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย) อาชีพ (เกษตรกร ไม่ใช่เกษตรกร ว่างงาน) กับประเภทหนังสือ

ที่ขอบอ่าน 13 ประเภท โดยสุ่มแจกแบบสอบถามแก่ผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนจำนวน 790 คน ในห้องสมุดประชาชนของประเทศเกาหลีเมื่อปี ค.ศ. 1977 ผลปรากฏว่าจากหนังสือ 13 ประเภทใดแกหนังสือเกี่ยวกับสุขภาพพลานามัย วิธีการทำไร่นา การเลี้ยงดูเด็ก การบริหารงานในไร่นา นวนิยาย การเงินในครอบครัว วัฒนธรรม การนันทนาการ และงานอดิเรก แบบเรียน การฝึกอาชีพ ชีวิตในครอบครัว หนังสือเด็กและการประมง ระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับการอ่านหนังสือ 10 ประเภท ไม่มีความสัมพันธ์กับการอ่านหนังสือ 3 ประเภท (ชีวิตในครอบครัว หนังสือเด็ก การประมง) อาชีพมีความสัมพันธ์กับการอ่านหนังสือ 11 ประเภท ไม่มีความสัมพันธ์กับการอ่านหนังสือ 2 ประเภท (การนันทนาการและงานอดิเรก การฝึกอาชีพ) เพศมีความสัมพันธ์กับการอ่านหนังสือ 10 ประเภท ไม่มีความสัมพันธ์กับการอ่านหนังสือ 3 ประเภท (วัฒนธรรม การนันทนาการและงานอดิเรก แบบเรียน) อายุมีความสัมพันธ์กับการอ่านหนังสือ 5 ประเภท ไม่มีความสัมพันธ์กับการอ่านหนังสือ 8 ประเภท (สุขภาพพลานามัย นวนิยาย วัฒนธรรม ชีวิตในครอบครัว นันทนาการและงานอดิเรก แบบเรียน การฝึกอาชีพ การประมง)

ในสหรัฐอเมริกา เฮอร์เบิร์ต โกลด์ฮอร์ (Herbert Goldhor) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอายุ ระดับการศึกษา และเพศกับลักษณะการอ่านหนังสือคือ หนังสือที่ผู้ยืมไปจากห้องสมุดประชาชน ผู้ยืมอ่านหนังสือได้จบเล่มหรือไม่ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามแก่ผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนในรัฐอิลลินอยส์ 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่อายุ 60 ปีขึ้นไป และกลุ่มอายุต่ำกว่า 60 ปี รวม 557 คน ผลปรากฏว่า กลุ่มผู้อ่านอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 85% อ่านหนังสือที่ยืมไปจบทั้งเล่ม และพอใจหนังสือที่ยืมไปอ่านนั้นรวมทั้งใหญ่ผู้อ่านหนังสือที่อ่านด้วย ส่วนกลุ่มผู้อ่านที่อายุต่ำกว่า 60 ปี มีเพียง 60% เท่านั้น ที่อ่านหนังสือจบเล่ม ผู้อ่านมีความพอใจหนังสือที่ยืมและให้ผู้อ่านหนังสือที่อ่านเช่นเดียวกัน การวิจัยครั้งนี้พบว่า ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับการอ่านหนังสือที่ยืมจากห้องสมุดได้จบหรือไม่จบเล่ม และเพศอาจมีหรือไม่มีความสัมพันธ์กับการอ่านหนังสือได้จบเล่ม

งานวิจัยทั้ง 3 รายการดังกล่าว ผู้วิจัยใช้วิธีแจกแบบสอบถามแก่ผู้อ่านหนังสือของห้องสมุดประชาชนโดยตรง และผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าลักษณะเฉพาะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการอ่านบางประการดังกล่าวข้างต้น งานวิจัยทั้ง 3 รายการนี้ได้นำเสนอไว้ในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การวิจัยการอ่านของผู้ใช้ห้องสมุดประชาชน

ผู้วิจัย	เรื่องที่วิจัย	ปี	สถานที่ที่วิจัย	จำนวนผู้ให้ ข้อมูล (คน)	วิธีการรวบรวม ข้อมูล
จุง เอส คิม (Cheong H. Kim)	ความสัมพันธ์ของ อายุ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ กับการอ่านหนังสือ 13 ประการ	1977	เกาหลี	790	แบบสอบถาม
ชรี แนท ซาไฮ (Shri Nath Sahai)	ความสัมพันธ์ของอายุ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ กับวัตถุประสงค์ในการอ่าน	1967	รัฐพิหาร อินเดีย	300	แบบสอบถาม
เฮอเบิร์ต โกลดฮอร์ (Herbert Goldhor)	ความสัมพันธ์ของอายุ ระดับการศึกษา เพศ กับการอ่านหนังสือของห้องสมุดประชาชนได้จบหรือไม่จบ เล่ม		รัฐอินเดียนาส สหรัฐ	557	แบบสอบถาม

จากการปรัศนงานวิจัยเกี่ยวกับการอ่านและการใช้ห้องสมุดทั้งในต่างประเทศ และในประเทศไทย รวมทั้งการอ่านของผู้ใช้ห้องสมุดประชาชน แสดงให้เห็นว่าผู้อ่านชอบอ่านนวนิยายมากที่สุด ครูและนักศึกษาอ่านหนังสือมากที่สุดคือ โดยเฉลี่ย 1-5 เล่มต่อเดือน ผู้ประกอบอาชีพอื่น ๆ อ่านหนังสือโดยเฉลี่ยเดือนละ 1 เล่ม ผู้อ่านเลือกหนังสือตามบทวิจารณ์ในวารสาร หนังสือพิมพ์ คำแนะนำของบรรณารักษ์ และเพื่อน ๆ ผู้อ่านยืมหนังสือจากห้องสมุดมากที่สุด รองลงมาคือซื้อ ผู้อ่านนิยมอ่านหนังสือตรงตามอาชีพของตน และนักศึกษาสนใจอ่านเรื่องตรงตามสาขาวิชาที่ศึกษา ในเรื่องการใช้ห้องสมุดประชาชนพบว่าผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนส่วนใหญ่เป็นหญิง อายุน้อย คืออายุระหว่าง 18-30 ปี เป็นนักเรียนหรือนักศึกษา มีความรู้ระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่ผู้ใช้ห้องสมุดมาห้องสมุดมากกว่าสัปดาห์ละ 1 ครั้ง และมาเพื่อศึกษาค้นคว้าหนังสือ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ รวมทั้งมาเพราะสนใจกิจกรรมของห้องสมุด เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะเฉพาะบุคคลกับการอ่านและการใช้ห้องสมุดประชาชน ลักษณะเฉพาะบุคคลที่สนใจศึกษาได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ผลปรากฏว่าลักษณะเฉพาะบุคคลมีความสัมพันธ์กับการอ่านและการใช้ห้องสมุดประชาชน กล่าวคืออาชีพมีความสัมพันธ์กับประเภทหนังสือที่ชอบอ่าน อายุมีความสัมพันธ์กับการอ่านเพื่อให้ได้งานที่ดีขึ้น และอ่านเพื่อความเพลิดเพลิน ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการอ่านเพื่อเตรียมตัวสอบและอ่านเพื่อความเพลิดเพลินหรือฆ่าเวลา เป็นต้น

งานวิจัยที่นำมาปรัศนทั้งหมดนี้ เป็นงานที่ศึกษาจากผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนและผู้อ่านโดยตรง วิธีการรวบรวมข้อมูลมีทั้งการใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์บ้าน และสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ แต่วิธีการรวบรวมข้อมูลที่นิยมที่สุดคือการใช้แบบสอบถาม